МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВIАШАГIКХЕТА!

СЕРДАЛО

Свет

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIайн обкоман, Нохч-ГIалгIайн АССР Лаккхечу Советан Министрий Советан орган. Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУЙЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

115 (3972). | Ера, 24 сентябрь, 1964 шу. | Мах, 2 кеп.

СУХАЛБЕ ХЬАЖКIАШИ СВЕКЛАИ ЧУЭЦАРА!

Шальа производственни управлене «Джалка» совхоза шолагIча отделенерчу Косумова Хьавай звено хьажкIаш чуэцаш латт. Дика болх бу Дадашева Ести, Магомадова Курбика, Саидова Марха. ХьажкIаш [illegible] норма 150 процент кхочушйина цар.

Сурта тIе: Косумова Хьава.

ЦХЬАНА ЯЬ СОВЕТСКО-ИНДИЙСКИ КОММЮНИКЕ

СССР Лаккхечу Совета Президиуме кийхна вена 1964 шера 11-чу сентябре дена 19-чу сентябрга кхаччалца визитаца Советски Союзе хиннав Инде Республика президент д-р Сарвапалли Радхакришнани цунна улув бахьна бахкха нахи.

Цхьана оттаьчу советско-индийски коммюнике тIа йоах, Инде президенти цунна улув бахьна бахкха нахи Москве а Советски Союза кхыча городашка а болхлошца, IилмахоIца, интеллигенца кхыча викаладаца вIашагIа а беттабеннаб, къамаьлаш деш а хиннаб.

Инде президент Советски Союзе волча хана мадарра дувцадии доттагIалцен къамаьл хиннад цун СССР Министрий Совета Председателаца Н. С. Хрущевца. Иштта къамаьлаш хиннад СССР Лаккхечу Совета Президиума Председателаца А. И. Микояница а.

ЧIоагIа доттагIал тIехьи дег тIарен чакхдаьнна уж къамаьлаш деча хана дIа-хьа дагабаьннаб тайп-тайпарча лоархIамерча дунен халкъашта юкъерча дешашта а хIаьта иштта дIахо йодача хана советско-индийски гIулакхаш дегIадовладарен вIаши гIойле йолча тайпара бартнхьоагIо леладрен дешашта а.

Шинна а оагIоно раьза хинна бакъдир, дунен тайп-тайпарча доальонка локальни къовсамаш латте а, машарен демократен низий воздействеца дерригаш а хьайнпача дунен халкъашта юкъерча гIулакхашка кхоххам кIаьдбенна хилар.

Цар барт вIашагIкхийтар, къовсам тIа дола дунен халкъашта юкъера дешаш переговораш а еш машара наькъаца къестадар хIана реальни торо йолаш хилара.

Къамаьлаша бакъдир, дуненна хьалхашка латтача дукхача керттерча проблемашта Советски Союзен Инден позицеш цхьатара хилар, советско-индийски гIулакхаш нийсхони вIаши юкъерча гIойлени, территорей бIарчазен суверенитетек ене дара принципаш тIа дегIакхувлар тайп-тайпара политически социальни системаш йола пачхаьлкхенаш машаре яхара политика толаме чакхъякхара бола къаьста дьокхам хилар.

Дунен халкъашта юкъера хьал оилангара дена тоадарам машар чIоагIбаран тIехьа па доахаш хьинаре къахьеганза дарг ца хилар кхета а деш, шинна а оагIоно хьахьекхдар къовсаме дола дунен халкъашта юкъера дешаш гоа ца деш къоастадергдола, термоядерни тIема кхерам дIабоаккхаргбола, чIоагIача машара тешам лургбола наькъаш лохаш шоай дерригаш низаш тIадахийта чIоагIгIа лаьрхIа шоаш хилар.

Цунца дувзаденна Инде правительствай халкъен цIерах Инде президента лаккха мах бир машар хьаллоаттабари чIоагIбари дукха доаттабеча къовсаме Советски правительствай цунна керте латтача Н. С. Хрущевен кIаьд ца луш хьегача къин.

Шинна а оагIоно бакъдир, пачхаьлкхенашта юкъера территориальни къовсамаш машара методашца къоастаде лелалгах шоаш дог тийша хилар. Индийски оагIоно могайир, территориальни доазон тIарен къовсамаш къестадеча хана пачхаьлкхенаш сабардеши доазонаш исторически дIанийсдалар доагIача тайпара хьетадеши хургйолаш дола дунен халкъашта юкъера договор дара хьакъехьа 1963 шера 31 декабре Н. С. Хрущева енна предложени.

Шинна а оагIоно бакъдир, тайп-тайпара политически социальни системаш йола пачхаьлкхенаш машаре яхара политика вай денояка алхха ше цаI мара йоаца термоядерни тIема духьалара альтернатива хиларах шеко йоацаш дог тийша шоаш хилар. Шинна а оагIоно могадир Азерчен Африкерчен дукхагIа долча дегIаухача мехкаша лелаю тIема блокех дIа ца кхетара политика тIа-тIа дукхагIча дунено бакъьеш хилар.

Втара сагота гIа дола дунен халкъашта юкъера дешаш цIенача догIйлаица машар тIехь къоастаде а пачхаьлкхенашта юкъера гIулакхаш цу ларда тIа тоаде а гIерташ, Советски Союзен Инден лоархI, шоллагIча дунен тIемах юхедиса хIамаш германски проблема машарца къоастаелга вIаштIехьдаккхара наькъаца оилангара дена дIадахара тIадерадаь дола низаш къаьстта а машара хьаштий духьа сов даханза дарг ца хилар.

Шинна а оагIоно харцахьа лаьрхIар Къулбехьенафрикански Республика правительства лелаю расови дискриминаце политика. хIаьта апартеида политика адамлена духьалара зулам а лоарI. Цар къаьстта теркам тIабахийтар дукха ха йоацаш Къулба-Малхбоален Азе хиннача событешта, хIаьта цу районера хьал талхара шоашта новкъа хилари Къулба-Малхбоален Азе проблемаш цу районе дахача халкъий духьа машара наькъаца къоастадергдолах шоаш дог тийшь хилари хьа а аьлар.

Советски оагIоно дIахайтар индийски халкъ машар безаш хилара а хIаьта иштта тIерваьнна волча вай заман воккхача пачхаьлкхоп деятела веннача Инде премьер-министра Джавахарлал Неруе селлара дукха низаш-хьинари дIаденна йолча цун машаре дахарен тIема блокех дIа ца кхетарен политика ше лакха мах белга а. Советски оагIоно могадир Инде керда правительство Джавахарлал Неруе лелаьча политика, тIема блокех дIа ца кхетара а Советски Союзаца машар безача кхыча мехкашцен доттагIал долча а политика ларрагIа дIахо йодаш хилар.

Шинна а оагIоно раьза хинна белгалдаьккхар Инденек Советски Союзаш юкъера доттагIлен гIулакхаши IадаьIмаге дукха бувзамаши даим дегIаухаш хилар.

Инде президента белгалдаьккхар Инде къаман экономика дегIаккхуварен керда Инди хьалъарен дьакъе Советски Союзаца масса оагIорахьара дика гIулакхаш леладар бокхахча лоархIамера гIулакх хилар. Советски оагIоно дIаккхайкадир советско-индийски барт-цхьоагIон гIулакхаш дIахо леладе а дегIаккхувла а дага ше хилар, бакъдир, Бокарора металлургически завод хьалъеча новкъостал де ше хийча хилар.

ОагIонаша юха а белгалдаьккх, пачхаьлкхени общественни деятелаш вIашагIбеттабалари шоайла цар бувзамаш лелалари Инденен Советски Союзаи юкъера доттагIлен гIулакхаш дегIаккхувлара бокххача лоархIаме хилар. Советски оагIоно дIаккхайкадир чIоагIа хьенит а долаш Инде премьер-министра Л. Б. Шастре визитага хьежаш ше хилар.

Инде президента хьаккхайкадир, СССР Лаккхечу Совета Президиума Председатель А. И. Микоян СССР Министрий Совета Председатель Н. С. Хрущеви шоай мехка воагIе шийна а Инде правительстванен халкъан а дика хетаргхилар. А. И. Микоянен Н. С. Хрущевен шоаш хьехар дIатIа а ийцар, аьттув болаш йолча хана Инде доагIаргда шоаш аьнна дош а делар.

(ТАСС).

ОКТЯБРА — КЪАХЬЕГАМА СОВГIАТАШ

☆ ☆ ☆

2974 ТОНН ДIАЕННАЙ

Сихбенна шекара свекла чуэцаш ба хIана Урус-Мартана производственни управлене «Красноармейский» совхоза болхлой. 800 гектара тIа хьалкхельй цар башха-дика свекла. ХIара гектара тIара юкъера лаьрхIача 192 центнер свекла йоаккх совхозе. Дукххьал шекара заводе дIаенна-раш лаьрхIача. ХIаьта боккъонца бола хьуакъам гектара тIара 250 — 260 центнер мерза овлаш доал укхаза.

ХIаьадехьа а 2974 тонн свекла дIаеннай совхозо Шаьларча шекара заводе. ДикагIа хьалкхельй свекла гектарникаша Голубь Екатеринас, Исраилова Хамаматус, Талушаева Айнаlа, кхычар. ХIара гектара тIара 300 — 400 центнер мерза овлаш даьхад царех хIаране, план 185 центнер мара йоацача.

Мерза овлаш хьадоахача дикагIа къахьег комбайнераша Калаев Усама, Хачукаев Вахас, кхычар. Сменах 3 — 4 гектар мерза овлаш хьаховрцаду царех хIаране, хIаьта хIанзалца 32 гектар совгIа шекара свекла хьалоарцаьй царех хIара комбайнеро. Иштта хьинаре къахьег кхыча комбайнераша а.

ДIадахача шера 95 эзар сом пайда баьлар совхоза шекара свекла лелаярах, укх шера кIезигагIа хуле а 150 — 180 эзар сом пайда хургба совхоза из маьхера культура лелаярах.

П. КУНИЕВ.

ДИКАЧА ТОЛАМАЩЦА

Октябра дезача цIей сийна шерра социалистически язь [illegible] къахьегача Грозненски крекинг-завода коллективо шйс бетта план 31 августа кхочашъяьй, сентябрь бетта 15 дийнахьа планал совгIа массехк эзар тонн мехкаьтта сийрда продукташ еннай цо. Дукххьал нормах расходаш дIаяхийтар бахьан 40 эзар сом ахча кходаьд цар.

Установка технологашта юкъе белгалваьнна дика къахьегаш ва воккхагIа вола оператор И. Захаров, оператор М. Идрисов, оператора гIонча А. Исаков, иштта кхыбараш.

Г. АЛХАЗОВ.

Хьувкъама лард йолл

Шаьла производственни управлене Ленина цIерахча колхозе хьатIадоагIача шера лаьрхIа 850 гектар гуйран ялаташ дIаде дезаш да. Цудухьа укх шера ка бола ялаташ чуийца ма даьллинге 900 гектар аьбь аьхар, техар моттигерек минеральни удобренеш. ДеррисагIа лаьтта макха баьккхар.

Колхозе хIанз кхо культура чуэцаш латт: свеклан, хьажкIаши, гидуаргаши. 146 гектара тIа дIабийнаб укхаза гуйран мукх, хIаьта план 100 гектар мара яцар. ДIадуваш латт кIа а.

Ялат дIадув колхоза дикагIча механизатораша Тутаев Хьусе, Мегииов Резвала, Хасиев Бауде, кхыбараша. Царех хIаране ялат дика дIа а дуваш даима кхоачашъю деина нормаш.

Ялаташ дIадувча доккха новкъостал ду юртбоахама продукташ яхарен кийчъярен министерства агронома - семеновода Калиниченко Иван Александровича. Цо балха йоккха терко ярах агротехника бокъонаш ца телхеш дIадуа укхаза ялат.

М. АЛАНОВ.

ХАНАЛ ХЬАЛХА

Октябра дезача дIейна сийленца накъа ахара шерра социалистически язь йоаржаьй Грозненски нефтемаслозавода установкай коллективаша. Московски предприятей болам хьал а лаьца рентабельни продукци арахеца дош денлад цар. Таханарча денга цу коллективашта юкъе хьалха латтачарех цаI я Сергеев Тимофея кулгалду № 19 йолча установка коллектив. Коммунистически къахьегама сийлен цIи лелаеча установка технологаша валови продукци арахецара шйс бетта план 21-ча сентябре кхочашъяьй, хIанзалехьа иттлагIча бетта чотах арахийца продукци бIаьш тоннаш я.

Валови продукци арахецара 10 бетта план 15—20 октябре кхочашъе дерхI технологаша.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

ДИКАГIЕИ ДУКХАГIЕИ

КIЕЗИГАГIА пайда луча лаьтташка люцерна дIае массехк шу хьалха доладеннад тхо. ВIаьш гектараш долча лаьтта дIаюв тха боахаме хIана из культура. ХIара участок шера шозза кхоаен хьокх оаха. ТIеххьара хьекхача детташ дола доахан доажаду.

ХIара гектара тIара 25—30 центнер чу а яхьаш бIарччача аьхки 2 эзар тоннага дIакхоачаш оаъа люцерна кийчъю оаха. Цхьабакъда, шозза декъа доакъар геттара кIезига-м да цахаддаш дегIадоагIаш латта хьайбай боахамий хьашташ кхоачашдара.

Силосаца белок дукхагIа хилийтара зикаца вIашагI а эбеш був оаха гурахьа мукх. Укх шера 194 гектара тIа иштта вIашагIа а эбеш дIабийра мукхи вики. Цу майдах 74 гектар силосан 80 гектар аьлан хьекхар оаха. Юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара 12,5 центнер ялат, 18 центнер екъа йол, 98 центнер силосни масса чуийпар оаха. Викен мукхи вIашагIа а эбеш кийчдаьча доакъарах шортта белокаш йоахк.

ХIанз тхона хьалхашка латт зернобобови ялаташ дIадера декхараш. ТIадоагIача шера, хургболча хьувкъаме 600 гектарал кIезигагIа боацаш викаца вIашагIа а эбеш мукх дIабувргба тха колхозе.

З. ЛЯПУНОВА,

Шелковски производствени управлене «Коммунизмага бола никъ» яхача колхоза агроном.

Дика свекла кхельй Урус-Мартана производственни управлене «Красноармейский» совхоза шоллагIча отделене.

ХIанз укхаза болх сихбеннаб. Свекла лелаерхоша беррига низ оардагIбаьккхаб из культура сихагIа чуийца яккхара. Къаьстта дикагIа къахьег йоккха балха гоавзад йола коммунист Алсултанов Увайс керте латтача звенос. Из ше тракторист ва. Свекла хьайоаккхача агрегата тIа комбайнералла болх беш я цун сесаг Амир Цар ЧIайий 185 центнер мара йоацача хIара гектара тIара 350 центнерага кхоачаш свекла чуэц.

Во къахьегац Сербиев Кониж керте латтача звенос а. Царна юкъе белгалъяьккха сеаж я Б. Хатуева. Цо шийй гектара тIара 300 центнерал совгIа свекла чуэц.

Сурта тIа: Б. Хатуева.

С. Шерипова суртан.

СИХАГIА ЧУЭЦА ХЬАЖКIАШ

Доакхал де хIана дац Наурски производственни управлене «Россия» яхача колхоза нен. Кучеренко керте латтача механизированни звене. Гектара тIара укхаза чуяхьа хьажкIаш 24 центнер мара яц. Фуд хиопар? ХьажкIашта гIулакх делга геттара во вIаштIехьдаккхар да. ХьажкIий плантацешка вIаяла хий дилладац, хаст-каста телхайора агротехника.

ХIанз укхаза хьажкIаш чуэцаш латт. Из болх беш йиъ хьажкIаш чуэца комбайн я. Цар сменах 12 гектарага кхаччалца хьажкIаш чуэца йиш йолче чуэцараш яц 5—6 гектар мара, а шозза кIезигагIа. Цун керттера бахьан къахьегам во вIаштIехьбаьккха хилар да. Кхоачамбалла транспорт ца хиларах дукха сеца лоаттаю техника.

Кучеренко звене хьажкIаш чуэца ха хьатIанхайча дукха за я. Комбайнашка 5—6 сентябре болх дIаболабайта безар. Цига из динзар. Цудухьа из чуэца еса ха тIехьъьннай, дукха гIадамаш Iолийгад. Нийслу хьажкIаш йоаеш а. ХIара 2—3 метра тIа цхьаьца-шишше хьажкIа улл Iоежа. Цудухьа хIара гектара тIара массехк центнер хьажкIий йоаю. Цу гIалаташта сатийна бIарахьеж бригадир нен. Маиаеви агроном нен. Лиманим.

Механизатораша цхьаккха тайпа къовсам лоаттабац хьажкIаш ца йойтара. Кхашка IолийгIача гIадамех йоаьх хьажкIаш. Хьехача хана уж юхеюе. Ниталхьа саиня комбайна тIа гIаIдамаш хьалъьийлу подъемник оттайча цIенъаь хьажкIаш чуэца йиш хургъяр. Цун терно ер а саг вац укхаза.

Цул совгIа цкьоалагIча бригада хьатта 1400 центнер хьажкIаш Iайнай. Уж цIен ца ярах йовъалац. Цундаьла прежни пункте дIалхьа а вIаштIехьаьна.

Т. МУСАЕВ.

СВЕКЛА ХЬИЙКЪАЙ

УКХ ШЕРА Iай тха совхозе хьажкIаши свеклах кхеечйола механизированни звенош вIашагIъехкача хана аз лаьрхIар 100 гектара тIа шекара свекла кхее. Совхоза кулгалхоша дика йоакхо йир сона ну гIуллакха. Участок хьакъоастийир, эшатехника а юртбоахама инвентарь а тIачIоагIийр. Иштта вIашагIъелар тха шиш сагах латта шекара свекла кхееш йола звено.

Са новкъоста Кодзоев Мусаси азен социалистически декхар тIайийдар — кулгаца балхаш мамогга кIезигагIа а деш хIара гектара тIара 250 центнер мерза овлаш чуда. Из декхар аттачарех хилар. Бакъда, из кхоачашдара вща торовш яр тха.

Шала дьувоьам кхебара къовсам лаьтта дика ахарца IIабохабир оаха. Тхоай звенона технологически карта оттадир, цо ма яхара балхаш а дир.

Дика гIулакх дарал дика я хIанз тха звено участкера шекара свекла. Тешнаме ала йиш я тха хIара гектара тIара 300 центнерал совгIа мерза овлаш чуда йиш хург хилар, хIана аьлча цукхаргIа долча овлай доаш 3—4 килограммага дIакхоач, хIаьта хIара метра дIоахал тIа кхоккха—биъ-биъ овла багIа.

Из толам баккха вIаштIехьдаьзар тха звено члена Кодзоев Мусас, хIаьта дукхагIйолча хана тхона гIо деш хиннача тракториста Дзауров Башира, гектарникаша Яндиева Хьаваc, З. Галиева, кхы а дуккхачар хьинаре къахьегаш хиларах.

ХIанз свекла чуэца йолаьй оаха. Тха хIай тIа хаина болх беш шиъ свекла йоакхха машин а, свекла хьагулъе а из цIенъе а денна 100 гартта саг араваргвелаш транспорт а тIачIоагIъяьй тха звенона.

ХIанз дIаболабаьча тайпара дIахо а болх беш 10—15 дийнахьа тхоай звено участка тIара свекла чуэца дерхI оаха. Из кастта хургйолча вай парте ЦК Пленума тха звено коллективо кийчду совгIат да.

А. КОДЗОЕВ.

Назрански производствени управлене «Октябра 40 шу» яхача совхоза свекла лелаерхо.

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТАГАРА, СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМАГАРА, СССР МИНИСТРИЙ СОВЕТАГАРА

Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитето, СССР Лаккхечу Совета Президиумо, СССР Министрий Совето партега а Советски Союза беррига къахьегамхошка а чIоагIа хала а хеташ дIахойт, 1964 шера 21-ча сентябре 12 сахьати 35 минути яьлча Берлине дукхача хана, халача лазарах цамогаш маьлачух тIехьагIа шийй 71-ча шера Германски Демократически Республика воккха пачхаьлкхени партийни деятель, Германе Социалистически едини парте Центральни Комитета Политбюро член, ГДР Министрий Совета Председатель, ГДР Пачхаьлкхен совета председатела заместитель, германски дунен халкъашта юкъерчен болхлой болама воккха деятель, Советски Союза тешаме доттагIа новкъост Отто Гротеволь кхалхар.

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТ | СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМ | СССР МИНИСТРИЙ СОВЕТ.

ГЕРМАНЕ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ЕДИНИ ПАРТЕ ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТАГА, ГЕРМАНСКИ ДЕМОКРАТИЧЕСКИ РЕСПУБЛИКА ПАЧЧАХЬАЛКХЕН СОВЕТАГА, ГЕРМАНСКИ ДЕМОКРАТИЧЕСКИ РЕСПУБЛИКА ХАЛКЪА ПАЛАТА ПРЕЗИДИУМАГА, ГДР МИНИСТРИЙ СОВЕТАГА, ДЕМОКРАТИЧЕСКИ ГЕРМАНЕ КЪАМАН ФРОНТА КЪАМАН СОВЕТАГА

Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитета, СССР Лаккхечу Совета Президиума, СССР Министрий Совета доккха халахетар хиннад германски халкъа ейй хола воI, Германски Демократически Республика партийни пачхаьлкхени воккха деятель, Германе Социалистически едини парте Центральни Комитета Политбюро член, ГДР Министрий Совета Председатель, ГДР Пачхаьлкхен совета председатела заместитель новкъост Отто Гротеволь кхалхарах, хIаьта из доккха во дарца дувзаденна цар Советски Союза коммунистийи беррига къахьегамхойи цIерах дагахьа кIоргга хала а хеташ кодам бу Германе Социалистически едини парте Центральни Комитетага, Германски Демократически Республика Пачхаьлкхен советага, ГДР Халкъа палата Президиумага, ГДР Министрий Советага, Демократически Германе Къаман фронта Къаман советага, дерригача германски халкъага.

Новкъост Отто Гротеволь кхалхарах дикача кулгалхочох, немецки болхлой болама ветеранах, Германе Социалистически едини парти вIашагIъелларех цхьаннех, Германе исторе чухь эттара хьалхара болхлой-ахархой пачхаьлкхе — Германски Демократически Республика вIашагIъелларех цхьаннех яьлар Германе Социалистически едини парти, Германски Демократически Республика къахьегамхой, деррига германски халкъ.

ЦIаккха а ца хувцалуш ГДР Министрий Совета Председатела посте ше волаш, шийй деррига низай, шийй деррига хьинар, талант дIателар цо германски болхлой-ахархой пачхаьлкхе чIоагIъяра гIулакха. Германски Демократически Республике социализм хьалъяра гIулакха.

Советски наха вовза новкъост Отто Гротеволь халкъашта юкъера машар чIоагIбар духьа кIаьд ца луш къовсам лоаттабаьр, Советски Союза тешамен дог цIенен доттагIа из хиларах тарра. Новкъоста Отто Гротеволя шийгара доккха дакъа лаьцад немецкий советски халкъашта юкъера, Германе Социалистически едини партенен Советски Союза Коммунистически партенен юкъера доттагIлен вежарашха дола гIулакхаш дегIадоаладарен чIоагIдарен гIулакха юкъе.

Новкъоста Отто Гротеволя сийрда сибат бIаьшерашка диц ца луш беррига советски наьха дегашка хаттарга.

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТ | СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМ | СССР МИНИСТРИЯ СОВЕТ.

ПАРТИЙНИ ВАХАР

ИДЕОЛОГИЧЕСКИ БАЛХА ТӀА КЕРДАДАР

РАЙОНЕ политически дешара сеть вӀаштӀехьйоаккхача хана укх тайпара гӀулакх нийсделар тхона. Общественни производстве юкъарчал доаццаш шоаш дахьа лоацаш бола новкъостий ба тха политически дешара сетерча кружокашта, школашта, семинарски группашта, кхыча звеношта юкъебоагӀараш. ХӀьта тхо лахача-м цхьанхахьа а балха боацача наьха тайпаш а ма дий, хӀьта уж политически дешара юкъеозанза а ба. Царех ба цӀен-нанай, пенсионераш, ханйа е вӀалла а болх булуш боацараш, кхыча бахьанех балхаш тӀа боаца нах.

Фу дергда царна? МалагӀа тайпа дешара форма оттаергьяр царна? ЦӀенхаштта уйлае йийзар цу деша. Юххера а, оаха лаьрхӀар, кхыча областийи республикайи цхьайолча партийни комитеташа а санна идеологически балха советаш вӀашагӀйохка. Вакъдар аьлча, хӀана укх сахьата цаӀ цара-м яц вӀашагӀъелла цу тайпара совет — Йоккхача АтагӀа. Дукха нах бах укхаза. Тоъал дукха нах ба цига цхьанна а политически дешара юкъеозанза. Цу юрта вӀашагӀа а езза шоай болх дӀахьош я 4 территориальни партийни организаци.

Цу парторганизацей секретарашца дага а дьенна вӀашагӀъеллар оаха укхаза идеологически балха совет. Цунна юкъебахар йиъ а территориальни парторганизаце вакалаш. 11 саг ва совета юкъе. Цунна кулгалду Прехсорин опытно-хьокхама боахама кхоалагӀча отделене механика нов. Ченкиев Вахас.

Керда вӀашагӀъеннача совета функцеш малагӀаш я? Цо вӀаштӀехьбоах хьалхагӀа хӀаране шийнай гӀулакхаш къаьст-къаьста леладеш хиннача а хӀьта из бахьан долаш идеологически болх лер тӀа ца делаши пайда ца хулш хиннача а лекторски группайн моттигерча партийни организацей агитколлективайи болх.

Совета чу вӀашагӀйолаш я 5 секци: агитмассови балха, коммунистически хьехам балара, Ӏилман атеизман капитализмах наьха саклетам чу дисача ширача гӀулакхашца лоаттабу къовсами, культурно - массови балха, кхалнаха юкъе беча балха.

Шоай болх цу тайппара вӀаштӀехьбоах территориальни агитколлективашеи лекторски группашеи. Цхьаболча лектораша лекцеш ешаргья текущи политика, дунен халкъашта юкъерча коммунистически болхлойи болама дешаех, вокхар лекционни пропаганда ергья Ӏилман атеизмаех естественно-Ӏилман знанештех, кхоалагӀа группа къахьегамхошта коммунистически хьехам балара, коммунизм хьалъечун моральни кодекса тӀа белгалдаьча нравственни гӀулакхех нах кхебара дешаш леладеш хургья, и. кх. дӀ.

ХӀара секцена къаьстта хьажабаь агитатораш хул. Советагара квалифицированни новкъостал хургда царна цар балхацарча массе а дешаех. Агитаторашта аттагӀа хургда болх беш. Шоай къаьстта цхьа тайпа дешаш хургда цар дуйца дезараш, цудухьа царга торо хургья аргӀанна йоагӀача беседа темина йола материалаш кӀоаргагӀа Ӏоамае, моттигерча вахарех дола масалаши факташи аьттув болашагӀа харгда. Из бахьан долаш цар беседаш ладувгӀарий безам дукхагӀа болаш, цар дикагӀа кхетаеш дагайоагӀаши хургья.

Актив йоккхагӀа мe хуа, болх дикагӀа леларгба совета. ХӀара секце активистий группаш вӀашагӀъеха специалистех, къаьстта а юрта интеллигенце викалех: хьехархоех, лорех, культурно-просветительни учреждений болхлоех, и. кх. дӀ.

Дика кхетадеш да, идеологически балха совет шийн балха план моттигерча партийни организацей балха планашца лаьхха юза езам а къахьегамхошта идейно-политически хьехам балара цар тешаме гӀоьча шолл кхолл а хилар.

Цу тайпара совет вӀашагӀйолларга тхона керда гӀулакх да. Цудухьа Грозненски производственни управлене партнома идеологически отдело совет вӀашагӀъеллача хьалхарча денношка а геттара чӀоагӀа терко и цун къахьегамхошта коммунистически хьехам балара гӀулакхда цунах дикка пайда балар дог долаш.

А. КУНМОВ.
Грозненски производственни управлене партнома идеологически отдела инструктор.

ЦӀАГӀАРА ЛЕКТОРЕШ — ДИКА ГӀУЛАКХ

ГУДЕРМЕСА малхбалехьара йист. Дукха ха йоаццаш а тӀехьа лаьсса ере яр укхаза. ХӀана укхаза я тхьынеза совгӀа нах баха кварталаш. Хоза улицаш, дика цӀеноаш. Хьалхьа дика школа, хьалхьош латт керда тика.

Гудермеса цу даькъа тӀа баха дукхагӀа бола нах — кхочий ба. ХӀьта тха «Знание» яхача общества городской организаце дукхагӀа терам тӀабохийт мехкара а доазол дехьара а еррига событеш цу даькъа тӀа бахача наха йовзаш хилийтар дукха. Цу гӀулакха лаьрхӀа укхаза массеих лектори вӀашагӀъеллай, оаха цига лекцеш еша ухийт тайп-тайпарча темаех уж еша хоаш бола лектораш.

Дика гӀулакх дар гудермески кондукторски резерва юххьанцарча партийни организаце дӀадоладьар. Цу парторганизаце члена резерва нарядчика нов. Ф. Е. Бурлака, города цу даькъа тӀа бахача керттерча кондуктораша Исраилов Абусупьянаце Юнаев Баудинаце дийца а дийца, вӀаштӀехьдаьккхад лекце нах вӀашагӀа тохарь бехктокхаме уж хургболаш. Новкъостий гӀад а баха раьза хилар. ХӀана цхьа шу совгӀа ха я Исраиловей Юнаевей цӀеноштa хьалхашка лекцешка ладувгӀа нах хан - ханнахьа вӀашагӀбетталуш хьабоагӀа. Ди йоаллаш йолаш хилча, фусам-даьша шоай цӀагӀа чубех лекцега ладувгӀа баьхкараш.

ЛоархӀаме мел йола событеш, КПСС ЦК Пленумий решенеш ладувгӀараишта дӀайоазийтай Бурлак Филипп Ефимовича, партнома инструктора Алхазов Шеке, горсовета депутата локомотивни депо машиниста помощника Лечходжиев Ӏаддала, хьехархочо Бурлакова Мария Макаровнас, кхычар. ХӀара лекци массеза хул 50 — 70 саг вӀашагӀлхет.

Нов. В. Юнаева кулгалдеча лекторе хилар дукха ха йоаццаш № 1 йолча юкъерча школа хьехархо, Ставропольски педагогически института аспирант Ковальковский Борис. Цо лекци йийшар дунен халкъашта юкъерча Советски Союза гӀулакхий хьакъехьа. Массанена а дукха езадар лекци.

Къаьстта але дезa лекторах нов. Г. Лакаевах. Горолерча № 2 йолча 8 шере школе хьехархо ва из. Цкъа, тхо долча а [illegible]. Бурлака дехар дир тхега вай мехка халкъий доттагӀленах лекци еша хоргдолв лектор вайта шоашта, аьнна. Кхы мел балчарел дикагӀа из дулургдар Лакаев Габац ва аьнна соцадир оаха.

— Нагахьа санна еша еле, — аьлар Лакаева, — вена хьакхьачачул тӀехьагӀа, ешаргья...

Кхы тайпа жоп цунгара хург ма дий аьнна хеташ тхо а дацар.

ЦӀо ди даьннача гӀалла «Патриотизми Сийлахь - йоккха Даймехка тӀом лаьттача шерашка Нохч - ГӀалгӀайчен халкъий доттагӀалл» яхача темах лаьца Фрунзе улицагӀарча 43-ча цӀагӀарча лекторе лекци йийшар Лакаев Габаца. Аттача, дика кхетабеча нохчий меттала из гулбеннарашта дийцар цхьа долал санна дукхача халкъашца цхьана коммунизмага болхача вай республика къахьегамхоша балхаш тӀа доахача локхайче толамех. 1964 шера чьалхарча 6 беттa баьча бахо итогех республика статистически управлене хоама тӀара керттера данеш йоалайир цо.

Цу дийнахьа хинна къамаьл сов чӀоагӀа дезадлараx, шоллагӀча дийнахьа заявка кхьчар тхога: «Панфилова улица тӀарча 7-ча цӀагӀарча лекторе лекци еша лектор Лакаев вайталар тхона бокхӀале а».

Нов. Лакаев юха а вахар шийга кхайкача. ХӀьта шоллагӀча дийнахьа ше партноме веча, геттара гӀадваха хувцар ва, ма дика гӀулакх да — цӀагӀара лекторий, духовни материальни оагӀорахьара из чӀоагӀа толлуш латт са йоахий халкъ, яхаш. Цун гӀоазаларах гуш дар, шолле йийшача лекцешца наха боккха пайда бьь, цар кхетам совбаьккха ца Ӏеш, цунна шийна а чӀоагӀа тоамбар хинна хилар.

Н. ВОЛКОВ.
«Знание» яхача общества обшественни наьсане бола беча городской организаце бехктохаме секретарь.

ПАРОВОЗАШТА юкъ каст-каста бӀаргагора дӀайита Георгий. Укхала шийн хьпа дагавоаццача хана гучавоалар из. Цхьанхахьа шеттара дӀа а утте, паровозашта бӀаргхьежаш латташ сахьташ доахар цо. Из цӀавахийта декар деш дукха ха йоае езар. КӀеззига воккха хиначул тӀехьагӀа кӀаьнк шийца оейсагӀ кхувда ваьлар машинист. Цун вахарера дикагӀдола деношт дар уж.

ТӀехь-тӀехьагӀа уйла чӀоагӀлора цун машинист хила. Поезд йодача хана дае дӀа чел теха куле хувпа, веррига кхетаде, даш ца хадийта гӀертар Георгий. ХӀьта цӀагӀа шийн даь инструкцеши книжкаши дешар цо. Машинист хила атта доацилга хоара дӀанигача саг, цу гӀулакха знанеш еза, цудухьа Минводски 430 паровозо-слесарии гонаьл Ӏоашача отделене деша вода из. 1927-ча шера дар из. Школа дика йисте а яьккха 7-гӀа разрял йола паровозии слесарь хилар цунах. Специнка тӀа я йаьха Грозне станцерча депо паровозашта ремонт е волавелар. Цу хана дани дагалаттаи цхьа хӀаца дир цунна: мишта хургвар-хьогӀ машинист.

Цунна дагалаьттаи кхоачашхула ди кьатӀаккхабьчар, 19 шу даьнча машиниста гӀоьча хилар цох. ТӀаьхха балха тӀера ца а воалаш машиниста гонахьа Ӏоашача курсашка деша вода. Цхьан беттa гарта деш а дийна экстерно экзаменаш дӀаелар цо.

Юххера а болх Ӏонабаьчул тӀехьагӀа машинист хуа цунах, оттара хьалха рейсаx вода. Шийна гонахьа мел вола дӀана арадаьхча санна хеталора цунна. ХӀара баьца вӀырго ше толамна даькъале вувпаш санна хеталора Георгий Германовича. Из беташ бан, 20 шу даьнначa хана из поезд делае хоаш хилар.

ДУКХА ЕЗА ГОВЗАЛ

Бера санна деза оаша ба паровоз, оалар цо каст-каста шийн новкъосташка. Локомотива аргӀанара ремонт еш керттерча маьженашта ремонт боккъонца яь аллалха слесараштa юхера дӀавалалхар из. Цу гӀулакха цехе раьза-м бацар.

— Тхох тешалш, — йоаттар слесараша. Бакъда, цун паровоза массана а хӀана ца оаша хулар.

Ха дӀаьйодар, цкьа Георгега нашиннаькъа начальникa аьхар: «Георгий Германович. Ӏа тхона тӀо де деза, тхона геттара чӀоагӀа эш тахана диспетчера». Цига алани шолла кӀеззигагӀа воллаше а Георгий раьза хилар. ХӀьта ха дӀа а яха Къилбаседа-Кавказа машиннакъа тӀа тепловозаш лела долалелча экстерно-экзаменаш дӀа а енна керда техника лелае бокъа хьнийцар цо. Цигта хӀайолабелар нов. Шкутова тепловозии депора керттера болх.

БОЛХ дика беш ба цо летабу тепловоза. Машиниста а дика лелаю шийн локомотив. Цкъала новкъостий балха боагӀача хана шийн машина чархаша, приборашa, термозаша, двигатела болх мишта бу хьожаш хулар Георгий. Шийн балха опыт кьайгa из а кхухьаш новкъостаиата дӀабохийт цо.

Локомотивни боахаме эксплуатационни расходашка дӀадолачех шийса ах рузкъа дӀадета доагача. Тепловоз автоматизированни низа устанковка йоллаш а поезд дерттӀа лелаярах, шийн участкера никъ хила боларах вӀаштӀехьдолх опыт йолча машиниста дизельни доагор кходе.

Наькъий профилех перегонии хоашта йолча хаьеш башхалонашка хьежжа шин тайппара я поездаш дӀатхувлара керттера способ. ХӀаиз ярара пайданегӀа болча способах бу болх нов. Шкутова.

Эттара йоккхача скоростаца поезд дӀа а лакле тӀаккха из шин-шегӀа гӀоргйолаш лолехьарча сухал тӀа йоакх цо цхьайолча хана. ХӀьта цкъаза урагӀа йодача хана макулла чӀоагӀагӀа зоад ца из, цухалегӀа чуйолаелча тӀехьара тӀалаттача вагоний низаца поезд гӀоргйолаш ше яу. Цу хана урагӀа йодаш лакхарча скоростаца болх беш йӀоахьенна электрически машинаш юха шеллуш хул. Лакхе белгалдаьхача хьалашка хьежжа хӀара къаьст-къаьстача участкашка хила езача тайпара дизельгенераторий установке режим [illegible] нов. Шкутова. Цунах тийша яз доагор кходелгa. Цу деррига 2 процент доагор кходе вӀаштӀехьдалийтар.

Юкъарча балха а ютара латташ нов. Шкутов. Общественни инспектор ва из. Ремонт е хьайоалаль локомотиваш хьайъеча юкъе дакъа лоац, ремонт мишта ю хьож.

МАШИННАЬКЪА транспорта Ростовски института балха гоннал лакхъеча курсашка вов. Шкутов деша вагӀаш хьайра хӀон. Цигара чохха цӀавейхаъ из. Чуеттача бомбашта, еттача тоапашта юкъе гӀолла дӀакхувла волавелар из фронта хине техникех боеприпасаш тӀайола составаш, санитарни поездаш. ХӀьта Даьхен тӀех тӀа дукхаза а шийгара къонахчали деналх бӀарга а дайтар цо.

Шакка а дашлургдоаш яг тӀа дижад цунна 1942-ча шера цкъа моастагӀий десанташ чутайсача участке гӀолла Ростовера Астрахане ше аццелок йийща вадар. Цунна бӀарга а гуш моастагӀаша техача тонех бейон машинист нов. Рассалкин машиниста гӀоьча нов. Каренин.

Бус ца бовзаш болча новкъа гӀолла, цхьаккха сердало йоацаш пассажирски паровоза беза мукъ тӀа бела состав дӀахьар. Астраханскии машиннаькъа уалера дехьа воалача пункте еттача бомбашта кӀала нийсвелар. Наькъа дехьеи-сехьеи ушалаш хиларах дӀалажкъа моттиг яцар. ӀотӀаеттача цу бомбашта юкъе гӀолла станце хьату а вена тӀехьашалха мукъа латтача цхьан новкъа дӀаатар. Цу кхерамерча участке бетта совгӀа болх бир цо.

ХӀана Грознерта станце тепловозии депо наха хьоктам а гойташ болх беш ва нов. Шкутов. Дукхача шерашка машиннаькъа транспорте хьинаре болх барах наккха а вовгӀаш партеи правительствеи белгалъяьккхав нов. Шкутов. «Ленина» орден, «Къахьегама ЦӀе Байракх» яха орден, «За оборону Кавказа», «Даьхен тӀом болаш дика къахьегарах» яха медалаш енназ цунна.

Л. ЕВЛОЕВА,
КПСС Октябрьски райкома идеологически отдела инструктор.

ЗИВ-150А яхаш я Воронеже цӀерахча Свердловски машиннашъеча заводе хьань а техкам бь а йола керда геологоразведочни буруш тохара установка. Из я моттиг техкаш йоахача скважинашта 150 метр кӀоарга бурув тохаш.

Из тайпа агрегат уральцаша эттара хьалха хьалий. Цун шпиндело боаха го лагӀаяшца йоаш нийсбу, хӀьта стрбаш хьалларя уж цатӀахьеваари гидравлически приводапа кхоачашду. Конструкторий вӀаштӀехьдаьннад дукха еза а йоккха а йоацаш из хьалга:

Установка нийсса Ӏачу а аузе а буруш тохарг дошаш а, хӀьта цу кӀулахо тора хулийт цунца лаьттанна кӀалхара балхаш де а. Бурe юкъиташ алмазаш е йоагӀача сплавех ль а. Цудухьа порода мелла чӀоагӀа яле а буруш тоха йиш я цун.

Сурта тӀа: ЗИВ-150А еза моттиг техкаш бурув тохара станок.

В. Иадшенова сурт. (АПН).

ТАСС-а ЗАЯВЛЕНИ

18 сентябре керда тӀема инцидент хиннай Тонкински заливе. Дунен халкъий юкъарча хишка хиннача американски шин эсминцо шоашта хьанад ца хоача кемашта дов даьл. 19 сентябре яьча заявлене тӀа оборона министра Макнамарас мухӀарло ду, цa дайзача кемай вагӀоигахьара цхьаккха моастагӀал дола гӀулакх хинна ца хилари уж белгалдаь кемаш «моастагӀал дага долаш да» аьнна хетарах мара американски эсминцаша царна дов дах ца хилари. Хоам бора, цу хана хьанах ца хоача иже кемана дов а дир, царех кхоъ фордала а лахийтар, яхаш.

Дунен общественноста дика дагадовгӀа, Тонкински заливе хиннача цу тайпарча событех США горзашцарча низаша укх шера август бетта ДРВ йистерча объекташтех нах йахача пункташтех пиратски дов дара дола бахьан хинна хилар. Цудухьа Тонкински заливе хиннача инцидента хьакъехьарча хоамо сатем а бовбаь, кхерам тӀа а тессаб цу райoне США-е керда агрессивни гӀулакхаш гӀоттадара дола бахьан дий-хьегӀ из аьнна хеташ. Хиноера беча лоамах, керда инцидент Вьетнама Демократически Республикана духьала агресси йолаира дола бахьан лаха гӀертилга лоархӀ ДРВ правительства.

ЦаӀ да гуччахьа — ДРВ ин йистошца хинна событеш яхьа хӀама лаьрхӀа яь провокацеш е шийн хьаштдолча ланна а миччахьа а дов де бокъо йолаш ше лоархӀача американски военщина цхьаккха бехктокхам ца хеташ даьча гӀулакхех хьахинна хӀама дале а, цу тайпарча инцидентех дола тарлуча зуламех бола бехк беррига а США правительствана тӀабужаш хилар.

5 августе яьча ТАСС-а заявлене тӀа хьалхагӀа белгалдаьхкхача тайпара, ЮлагагӀхнийттача Штатий тӀема кемаша Тонкински заливе «патрулирование» оалаш дола гӀулакхаш леладелга цхьаккха а хӀаманца бакъдаь а дац, хӀьта цу районерча пачхахьалкхенашта гуччахьа моастагӀал дола акт а я. 18 сентябре хиннача событешa цӀаьхха а бакъду, 7-ча американски флота кемаш Тонкински заливе латтаро даим кхоахама кхувра хьабеш хилар а машара гӀулакха кхерам тӀалаттабеш йола инциденташи кхерамера тӀема конфликташи хьалцьеш хьаст хилар а. Цу событеша къаьста тешал ду, ДРВ-ана духьалара американски провокацеш сецийтилгех цӀерца деш дола кхерамера ловзар дутилгех дӀадехаш дола гӀулакх геттара нийса хилара.

Советски Союза авторитетни наха уж провокационни гӀулакхаш хьалха хари а ду, хӀьта вьетнамски халкъа гӀулакхашта американи юкъегӀертара беррига бехк США-на тӀабужорбболаш долча кхерамерча гӀулакхашка кхоачаме тарлуш хилар кӀа а хойт. Вьетнама Демократически Республика ин йистошца бокъо йолаш лелаю патрулировани, цу райoне тӀема демонстрацеш хьалхьеш йола инциденташи сацийта хила еза.

Шана кӀалхара чкъаьрий

Антарктида шельфови шанашта — хи тӀа гӀоала лелача йоккхийча шан дарбалашта кӀал вахар да. ЯьхкагӀа континент тохкача дакъа доацаш хиннача СССР Ӏилмай Академе зоологически института воккхагӀа волча Ӏилман болхлочо, биологически Ӏилмай доктора А. П. Андрияшева ТАСС-а корреспондентига хоам бир. Шеклтона шельфови шанашта кӀал а цу Ӏалаьмате йоккхача шан арецгара къудбехьенгахьарча Фкордий райoне а гучаьннай форда фауна а Мирный яхача обсерваторена юххерча чкъаьрий тайпаш а.

Пропагандистий семинар

Укх деношка Ленина цӀерахча культура Ловзене пропагандистий республикански семинар хилар КПСС обкома хьалхарча секретара нов. Титова дакъа а доацаш. Юрташкарча политически просвещене школай, кружокий, семинарий кулгалхоша ладийгӀар дешара плана хьалхарча кӀаь томах йоагӀача лекцешка.

КПСС обкома идеологически отдела заведующе заместитела нов. Лина «Захан характери дунен коммунистически болашн» яха лекци йийшар. Парте обкома лекторски группа кулгалхочо нов. Губика дийцар машара тӀехь лоаттайеча къовсамахи дунен революционни процессе тегӀаллахарах лаьца. Политически дешара система керда дешара шун цу хьатӀадагӀача дешара шерара республика партийни организаце декхарашн яхача темах семинаре доклад йир КПСС Нохч-ГӀалгӀай обкома хьалхарча секретара нов. Титова.

В. БАЛЯСНИКОВ.

БОЛХЛОЙ КХЕТАМ ЛАКХБАРА

Комоловски дахчах хӀамаш еча комбината профсоюзни библиотеке 4 эзар гаргга книжка я. 4 бӀаь совгӀа болхлой гӀулакхова сагн ва хӀана цу библиотекера книжкаш кхухьаш. ХӀара шера 200—300 сом нах боа керда литература тӀанкет библиотекана.

Дика болх бу библиотекара Наталья Ивановна Лопатинас. Шийгара литература дахьа нах бахарга хьежаш хилац из. Из кастаста хул, книжкаш а йийе яхе, комбината херх хьоххача. паркетни, фанерни, механически, кхийолча цехашка. Книжкаш лепароша шийга деш доаа дерригa захаваш 3—5 дийнахьа хкоачад ду цо.

Библиотекера эттара дукхагӀа книжкаш ӀешарашЬ ба комбината болхлой Муртазалиев Ахьмад, Акимова Любовь, Рыхтиков Николай. Царех хӀаране укх шера 40—60 книжка дийшад.

К. ВИННИК.

ОДЕССЕРА ИЛЬИЧЕВСК ЯХА ПОРТ. Кубера Советски Союзо ийва шекар дахьаш гаьнарча рейсах цӀа а ена, хӀана технически оборудовани а нйиа Инде йола «Белозодск» яхача теплохода экипаж. ХӀаиз шоаш еш йола рейс Украина фашистски мохк дӀалувоцархоея мукъаьяккха 20 шу дизера хетаю «Беловодска» моряхаша.

СУРТА ТӀА: (аьрдехьара аьттехьа) коммунистически къахьегама ударникаш боцман В. Голанна, матрос В. Горбатюк, шоллагӀвола штурман В. Леонтьев.

А. Фатеева сурт. ТАСС фотохроника.

ЗАВОДА НОВКЪОСТАЛ ЭШ

ОРДЕН лелаеча Грознески мехкдаьтта чакхдоахача завода коллективо ер шу доладуча юкъе семилетка 6-ча шера производственни план хаьал хьалха кхоачашъе социалистически декхараш тӀа а нийцар, хӀьта ше дӀадоладь из гӀулакх хьаллацара тӀахьехаш Нохч-ГӀалгӀай АССР берригача къахьегамхошка кхайкарал а дир.

Цу хана денз нийс бутт гаргга ха дӀаяхай, хӀьта белгалъаь рубежаш яхар дукха цу коллективо лоаттабеча къовсама цхьайола анализе а йоагӀа.

Дукхьал дӀаала деза завода кулгалхой, партийни, профсоюзни, комсомольски организацей дерригa низаш из гӀулакх кхоачашдера тӀадерзадаь хилар. Укхаза цехий, установкай, сменай бригадай коллективашта, къаьст-къаьстача болхлошта юкъе шерра социалистически ях йоаржаьй планашн декхараши толаме кхоачашдар духьа.

Коллективаша хьегача кьнх белгалара дика результаташ хул. Укх шера дӀабахача бархӀ бетта планал совгӀа нхн процент совгӀа валови продукци яьккхай, хӀьта къахьегама овсарле шера декхарех 1,5 процент мара лакхъаьла па езача 2,5 процент лакхъеннай. Iы, электроэнерги, доагор, реагенташ кхои беш дӀаэхийтара чотах 139 эзар сом кьачхьалкхен ахча кхоаьь.

Завода коллективо даькa толамаш хьахьоах цхьайолча цехий коллективай балха анализе, хьаэцаргья вай, масала начальник нов. Беличков, парторганизаце секретарь нов. Заикин, цеха профкома председатель нов. Паденко а волаш йола цхьоалагӀа цех. Мишта кхоачашду цо Октябра сийна тӀанийца декхараш?

БархӀ бетта планал совгӀа цехо енай 8 процентал тӀех мехкдаьтта сийрда продукци, бензинаш — 5 процентал тӀех, шера тӀанийцача декхарел 2 процент тӀех а йоаккхаш, къахьегама овсарле 4 процент лакхъьай. Цеха чота тӀа язъяь 630 тонн доагор, 2 эзар тонн Ӏы, 9 эзар киловатт-сахьат электроэнерги, и. кх. дӀ.

Ужжал лакха хьоккхамаш атта даьхад ала йиш яц. Шу доладеннача юхьe вӀаштӀехьа из доалаш дукха хӀамаш дар № 11 йолча установке, цеха ерригача коллектива балха Ӏаткъ цун балха результаташ — уж дика хуле — дикача а, во хуле — вочча а вагӀораьа. Дикалга хилача цхьатарра йоаца белал установке каст-каста ахар бахьан долаш оборудоване дуккха узаш хаьал хьалха болх ца беш соцар.

Партийни профсоюзни организацеша дика вӀаштӀехьдаьккхад социалистически яхьа, къаьстта а коммунистически къахьегама тӀехьарча болхна деш дола кулгал. Ерригача коллективо деша теркo еш да дикагӀа йола къахьегама методаш дӀа-дьа ецилгех производствана уж юкъеккухьилгех. Цхьара 80 процент гаргга болхлой, специалисташ, гӀулакхера нах коммунистически къахьегама коллективашта юкъе ба, а ударникa цӀи лелаеш ба.

ЦХЬАБАКЪДА, коллективо даьхача толамий сийле аьлийтаж цун бехках доацача дукхача бахьанашца. Цар производственни программа кхоачашъеига тезалу, къаьстта а арахецача продукце ассортимента дакъе.

Масала, укх шера цӀена фатагеш хьадир план январь беттa дена июль бутт бовлца кхоачашъьяцар заводо, уайт-спирт даккхара — май беттагара август бутт бовлца, петролейни эфир даккхара — бӀарчача хьалхарча квартала, хӀьта шитта июнь, июль, август беттaшка а.

Дер тӀа доалаш гӀулакх да, царара дахийтар мхалестанттаде торонаш заводе йаллашехьа а. Хьаьккха продукт чуйотта а потребителa дӀахьийта а цу хана цунна емкосташ душ ца хилар, хӀьта из бахьан долаш, хьаьккха аьнна продукт юха а бедал чуйолча резервуарашка а гӀойс, цӀаькха а чакхьяха йолалу. Цхьан август бетта ши эзар тонн совгӀа уайт-спирти нийсэзар тонн гаргга ийго фатагеш бедал чуйолча резервуарашка юха чуэзийтар уж чу а деха дӀадехьийта емкосташ ца хилар бахьан долаш. хӀьта бархӀ бетта юха чуэзийта мехкдаьтта сийрда продукташ ерригаш а лаьрхӀача 70 эзар тонн совгӀа я. Болх ца беш сайна латташ а дукха хаьаш йоах. Масала, август бетта емкосташ ца хилар бахьан долаш сеца латташ 9,6 дии бийсен даьккхад № 4 йолча установко.

Фуд цунах юххера а хур? КъахьегагӀа дӀабикийтаб, энергин материальни ресурсаш дӀаххийтай, эксплуатаци яьй технологически оборудоване, продукци хьаьккхай, тӀаккха ше хьаьккхача юха чу яхийтай из. Цу тайппара, пачхьалкхена ӀалаьмаТе доккха зе хул цунах.

Завода кулгалхоша, партийни профсоюзни организацеша кӀезига къахьийгадац болх тоабергташ, «Грознефтехимзаводы» яхача объединенегара дукхаза а дийхад коллективана новкъостал дар, производства планировани тоало, мехкдаьтта сийрда продукташ дӀаккхахьийтарех йохка йоаца планашца нийса йоасӀаргйолаш ше эхьтӀехьаккхар. Цхьабакъда, шийта декарашта объединене кхьметтел жоп а дац.

ХЕТАЛУ, нагахьа санна планированеца гӀалат далийтадале, цо тоаде дезараш гӀалат далийтараш шоаш ба, аьнна. Доаца бехкаш тӀаахийта негиредац заводийни фабрикайи коллективашта, хӀьта, нагахьа санна продуктанешта хьаьккха а дика а хие, из бедал йоача юха чу ца а ухийташ, цунах халкъа боахаме пайда эца безам хилар бакъ ма дий. Цу тайпара дешаш кхоачаш ца дара хӀаиз цхьаккха а бехкале яц.

Массехк доал аланна дарганц заводе продукташ дукха йоаш хиларах. Денна къанелх лоаттабу уж ца йойта гӀерташ. Цхьабакъда, хӀаиз а дукха йоаш а уж. Производства чухьарча бахьанех йоац уж а, тхьоера вай йийла планировани харцахьа хиларах йоаршi миссел. Планах заводо яха уттаераш цхьа продукташ а йоагӀйолча продуктанешта уттадераш цхьа боараш а да. хӀьта заводо хьиерех яхы тайпа, чакхъьхачух тӀехьагӀa феца дукха хьалъухаш йола газ хьашела углеводородни фракцеш а йоахкаш йола продукташ я. Из бахьан долаш планах лаьрхӀачул тӀех йоа продукташ.

Бакъдар аьлча, 170 тонн сажа йоагӀа хӀамана меттел пайда ийцаб заводе. Цхьабакъда, цун кхоачамбац, вож юха мел йисар аллех йоагӀаш латт.

Зехьа йоаш йола продукташ кӀезигъяр духьа болх вӀаштӀехьбоаккхаш а къахьегамхой оарцагӀбоахаш а бойха болх бу заводе, юкъеккхухаш дукха дика мероприятеш. Масала, алха № 3 йолча цеха солярка лоаттаелча парке ихедиса мехкдаьтта чудутта емкосташ йттаяро йиш хилийтар зехьа доаш дола мехкдаьтта шера 1,5 эзар тонн кӀезиге. ХӀаиз тӀахьожаш чӀоагӀагӀа лоаттабу заводе аппаратура, жёлнижкаш, цхьараш меллагӀча хьала тӀа я хьожаш.

Продукци лакхарга дӀабодача мала планировани ирах мехкдаьтта сийрда продукташ яхачаш юкъерча кхачачамбоацараша, тӀаккхухьаш йола бедал воала хиларо доацу социалистически юкъе коллективо хьега къа.

Новкъостал эш завода. ДӀалахашка цкъьан лахь деласерий наькъа тӀа латта дукхьаленаш.

С. ЧУХАРЕНКО,
Нохч-ГӀалгӀай АССР облсовпрофа производственни балхем алапен отдела заведующи.

«СЕРДАЛО»
2-гӀа оагӀ. 24 сентябрь, 1964 шу.

Харьковски хьоанаций комбината коллективо лаьрхIад производственни мощностех махуьла дикагIа пайда эцарца а, йоцш йола балха ха дикка лоацъарца а шера йола производственни план хане хьалха кхоачашъе а, хIаьта планал совгIа вофхI бIаь эзар сома маьха продукци арахеца а.

Сурта тIа: маргаринах чIегилгаш йоахача участке.

П. Мороза сурт.
ТАСС фотохроника.

ОКТЯБРЬ БЕТТА ЧОТАХ

Ди тIехьа къахьегама толамаш совдоахаш къахьегаш я Старогрозенски бурув деттача контора мастера-коммуниста Улизко Владимира кулгаллу бригада. Цо бурув тохаш я 4400 метр кIоарга бурув тоха деза № 649 йола скважина.

Сентябрь бетта пааж 17 дийнахьа кхоачашъьй. ХIанз октябрь бетта чотах бурув тохаш ба уж. Ишта дика къахьегама толамаш доахаш Октябра дезача цIейна сийленца накъа боагIа бурув деттараш В. Шарко, А. Ахмаров, С. Скороходов, Х. Юсупов, лаборантка Р. Буличева, слесарь И. Капитонов, кхыбараш.

Т. АЛЕКСЕЕВ.

ХИЙ ДЕХКА ЛАЬТТАШ — ВАЙ ГАНЗ

ЮРТА боахама интенсификаци еча йоакка моттиг йолаоц хий дехкача лаьттех кхетамца пайда эцаро. МоллагIа тайпа ха латте а тешшане алат хьувкъаде торе лу хий дехкача лаьтташа.

КПСС ЦБ февральски Пленум (1964 шу) хинначул тIехьагIа республика колхозашеи совхозашеи 1963 шера ийцачул кхоза дукхагIа минеральни удобренеш ийцай. Хий дехкача лаьтташа нарех лерттIа пайда ийцача Iалаьмате доккха беркат доал. Из хьахьокх республика цхьадолча боахамий, бригадей, звеной опыто.

Шаьла производственни управлене «Шалинский» совхозо укх шера вегетационни хий диллара ханнахьа кийчъяьир сеть. Цудухьа хий диллача лаьттан тIара эгара дикагIа хьийкъар кIа. Масала, 150 гектарах хIараже тIара 22 центнер кIа чуийцар совхозе, хIаьта хий ца дехкача майдан тIара — 15,3 центнер. Мелиоративни техника а тIечIоагIъяь массе хина ха болх беш поливальщикаш ба совхозе.

Лоаццa аьлча хий дехкидга лерттIа вIаштIехьдаьккхача алапаш хьувкъалара эррига торонаш я. Сунженски производственни управлене яхыча боахамел вогIа алат хьувкъар Ленина цIерахча колхозе. Укх шера дIайийнача юртбоахама культураштa хий дийхкар колхозо. Цудухьа хIакъ районе хьалхахча моттиге латт боахам. Масала, 250 гектара тIа хьажкIаш лелаеш йолча Гаисуева Iаьлий звенос хетаргахьа хIара гектара тIара 60 центнер фуалъаьхача хьажкIий йоккхаргья.

Ялаташ хьувкъадара вай республика хьалашка доархIамегIарчарех да влагозарядкови хий диллар. Укх тIеххьарча массехк шера гурахьа дIадув алат влагозарядкови хий диллачул тIехьагIа мара дIалец Шелковски производственни управлене «Красный пахарь», «Коммунизмага бода никъ» яхача колхозашка. Цунга хьежжа цига дIа мел йийна культураш дика а хьувкъ. Масала, влагозарядкови хий диллача 1654 гектарах хIараже тIара 19 центнер кIа дьалар «Коммунизмага бода никъ» яхача колхозе, хIаьта цун лоалахарча хий ца диллача колхозашка 10—15 центнер мара ялаьзар.

Хий дехкача лаьттах дика пайда эц Грозненски производственни управлене № 3 йолча совмий-баьца лаарий совхозе а. Цу тайпара 3739 гектар лаьтта да цига. Совхозе йолча хий деттача 7 установкага сиик сменах болх байт. Агромелиоративни болх бара вIашагIъелла а мел яша техника йола механизированни отряд.

1964 шера вай республике 1963 шерачул кхоза дукхагIа вегетационни хий диллад. Цхьабакъда, массаболча боахамашка, бригадашка, звеношка цига пайда эцац. ХIана а ба хий дехкараш хьабоала пайда кхета ца беш бола нах.

Тамашийна дале а дарех ба Грозненски управлене предгорнени опытно-производственни боахама кулгалхой, специалисташ. Цудухьа хIара шера во хьувкъаю укхаза юртбоахама культураш. Масала, укх шера хий дехкаш долча 1181 гектар лаьттах хий диллар 651 гектар мара яц. Хий дилла дезача лаьттах ах майдан тIа мара диллаьзар Урус-Мартана боахамашка а. «Горец» яхача совхоза хий ца дуллаш кхыметтел баьца ззараш а дисар. Цу тайпара масалаш дукха а доаладе йиш яр. Хий дехкара лерттIа йоахо ца оча боахамий кулгалхоша хIана кхеталецхьегI доаш пачхалкхенна мел зе ху торонашка хьежжа юртбоахама культураш хьувкъа а ца иш.

Хий дехкача лаьттах бизза пайда эцила цIенхаитта юхалетт цу лаьттаншта хаппахьа а кийсл а планировка ца яро, из болх къаьстта ба лелабу Наурско-шелковски оросительни системе. Укх шера планировка ян яккха дезаш да 12 эзар гектар лаьтта, хIана латтача суртах дика йоале а 7 эзар гектара тIа мара планировка яьргьац.

Цу тайпара хьал аттад «Чечингводстрой» гIишлошъяра управленеи «Сельхозтехника» республиканска объединенеи шоаша тIаллилла гIулакх кхоачаш ца денаь. Цу шина а организаце планировка яь кийчдаь лаьтта 1100 гектар мара дац. хIаьта кийчде дезаш хиннар — 9371 гектар дар. Бакъдаь аьлча цу балха дикка новкъарле-м ю хIанз а тIехьа юртбоахама культураш чуийца ца яларо, цудухьа хьатIадоагIача шера укх шера санна хIама хургдоацаш тарде деза уж балхаш.

ХИЙ дехкача лаьтта хьажкIаш дIаоро торо хулийтаргья хьайбашта шортта доакъар Iалашде а дукхагIа продукташ яха а. ХьатIадоагIача шера хий дехкача дикагIча лаьтташ тIа хьажкIаш дIаера дола балланш хIанзе я дIаделадаьд. Хьанъоастадаьд 18 эзар гектар лаьтта, хIаьта хIара гектара тIара чуаца лерхI 400 центнер силосни массен 40—50 центнер фуалъаьхача хьажкIийи. Цу гIулакхо йиш хулийтаргья боахамаш доакъарца Iалашде.

Хий дехка майдаш шеръяра перспективашка хьежаб республике. 1970 шера хий дехка 215 эзар гектар хилийта йиш я вайга. хIанз 100 эзар гектар мара йоацача. Оросительни сеть дегIайоалеш а йолаш яр эрганьякха тоаеш а шерра пайда эцаргба аьшкабетонни лотокехи турбаехи, юкъейоалаергья напропови полиэтиленовни турбопроводаш, хий детта агрегаташ. Цу дерригена торо хулийтаргья къахьегама оасарле дикка лакхъе, хий дехкарга дIаделар локхе, хий вовьа ца доалайта. Цу тайпара чоалхане балхаш индустриальни методашца мара дулургдац, цудухьа гIишлой организацей бала оалангара торе езаргья.

ХIАНЗ хий дилла йиш йола лаьттан тIара махулла дукхагIа юртбоахама культураш хьувкъаяра шоай деррига хьинар тIаловзаде деза республика къахьегамхоша. ХIанзе а хий дехка лаьтташ бригадашта, звеношта тIадIоагIде деза, царна эша техника а ена. ХIана аьлча гурахьа йоал хьатIадоагIача шера хьувкъама лард. Массанахьа оарцагIболла беза влагозарядкови хий диллара а минеральни удобренеш тохара а. Участкаш белгал а яь кийчбе беза поливальщикаш, царна эша инвентарь, специальни барзкъаш кийчде деза. Хий дика а дукха а диллагга хьежжа тела жыла поливальщикашта духе дола ахча.

Уж лоархIаме балхаш толаме чакхдоахе шеко йоацаш эррига юртбоахама культураш тешшаме хьувкъаергья.

Д. ХАМАТХАНОВ,
хий дехкача лаьттайн вий боахамеи министерства министра заместитель.

ОТЧЕТНО-ХОРЖАМА ПАРТИЙНИ СОБРАНЕРА

КОММУНИСТАША ГУЧАДОАХ КХОАЧАМБОАЦАРАШ

УКХ денношка отчетно-хоржамий собрани хилар «Кавказ» яхача колхозе. Отчетни доклад бир колхоза партбюро секретара вов. А. Т. Герасименкос. Собране вIашагIкхийттача коммунисташа доглаьхалар, юкъара боахам лелабара даькъе долаш дола кхоачамбоацараш докладчико гучадахарга, дIахо йоахча хала кхоачашде дезаш дола лоархIамера дешаш цо оттадергда аьнна. Цхьабаькъда, хала хете а, из шиштa хилаьзар. Критически йоацаш, деррига дешаш чу ца лоацаш, тIагIоллара оттаьяр доклад. Баьча балха еш апаляз яцар цу тIа, колхоза партийни организаце беш бола хьехамеи организаторски болх тоаберггбола хьадда наькъаш белгалдаьхадацар. ХIаьта малара аьлча керттера уйла тIаяхийта еош хиннараш дукхьаьа уж дешаш дар.

Пренешка къамаьлаш даьча коммунисташа дийцар шоай боакам вхы а чIоагIагIа дегIайоалабарах, долаш дола кхоачамбоацараш балха юкъера дIададахара хьакъехьа.

Колхоза комбайнера коммуниста Бекетова ший къамаьл агитационно-массови болх тоабара хетадир. «Совхха, — аьнар цо, — политически дешара сете вIашагIъелла йиь кружок яр. Тlаккха, дIадахача дешара шера болх беш хиларий уж? Хилаьзар. Деша ловраш дукха а бар, хIаьта кружокий кулгалхошта ха корагIадар занятош е. Наьме гIаллтера гIулакх шоашта дика бIаргагушшехьа шек а боацаш лелар партбюро членаш. ХIана хьатIадоагIача дешара шера лаьрххIа вIаштIехьдаьккха деза политически дешаря сетера коммунистий дешар. ХIаьта цу гIулакха хIанзе а деиз вIашагIйоккха еза кружокаш, цига деша беза бараш белгал а баьха кружокашта кулгалле хьахаржа беза бокъонца шоай гIулакх дукха дезаш бола, грамотни нах.

Коммуниста Бухарова къамаьл дир колхозе социалистически ях эсалд вIаштIехьъяьккха хиларах лаьца. ВIалла да магарг а йоацаш, гIалатера практика я юртбоахама артеле: колхозхоша дехкараш атта тIаеш. хIаьта цул тIехьагIа диц а лийа дуc, хIана аьлча дIахо социалистически ях мичча бесса лела а. цун бала болаш халац е колхоза партийни организаци а, е администраци а. «Наха шоай зош, доахараш дела хетаргдолча, тоаш уж кхоачашдергхиларах уж чIоагIа бIубенна хургбоача уйланца хьалкхебанза баргбац нах», — аьлар вов. Бухарова юхара ший къамаьл чакхдоалаш.

Колхоза агронома коммуниста Бузуевас дийцар хьажкIаш хаппахаьа чуецара новкъарле еш долча кхоачамбоацарех комбайнаш кост-каста сайце латташ хул, забоацарех... Цо цIенхаитта бакх бакъхар колхоза механизаторашта хайра новкъостал па деча Наьсарен производственни управленех. «Колхозе сага вовзаш вац, — аьлар вов. Бузуевас, — производственни управлене керттера инженер».

Цул тIехьагIа къамаьл даьча коммуниста Чабиваурс белгалдаьккхар партийни балха мелагIа йола участок колхозахой вахара хьал лерттIа вIаштIехь ца даккхар хилар. «Бъайле яц, — аьлар цо, — маьха вахара гIулакхаш дикагIа вIаштIехьдаьха хуле, цар болх дикагIа бе доглоагIаьгхилар. Эггара чIоагагIа эшаш дола тобараш дац тикашка. Эшаш дола товар эца делаш хилча, гаьна аха везаш хул. Дуаца дезача организацешца дийца а дийпа, колхоза кулгалхоша вIаштIехьдаьккхача мегардар тикашка бахача нака эшаш дола товараш хургдолеи автотикаш кхашка ухаргIолеи гIулакх.

ТАХАН, юртбоахама производствена интенсификаци яра дакъьера парте сийлахь-йоккха план кхоачашъяра гIулакх шерра дIадолидаьча хана. цIаккха ца хиннача тайпара доккхий да юрта боахама кулгалхошкара дIадехараш. Грамотни, хаьдда, беркат даргдолаш хила деза цар деш дола кулгал. Собране къамаьлаш даьча цхьаболча коммунисташа чIоагIа критика йора колхоза правлене председателна вов. Вирюкова цо кулгал эсала дарах, колхозхошта эшаций цо лерттIа йоакхо ца ярах, шорта бохо маларaш мелараш, юртбоахама артела устиш телхадарах. Колхоза доал деш ва дьаьккхача укх хаь шера чух, менна вехa долаш машин лекхна а хувшаш, шоза аьари аь йохальй из колхоза доалахьара автомашин, йоахар коммуниста ШIаленова.

Дукха торонаш я колхозхой шоай боахам ха а чIоагIагIа тоабе. Хьаццарга вай, масала, хьайбаш лелабар санна дола боахама декъа. Колхозе пачхьалкхенна дIаденнад 260 тонн дулх, шийп план кхоачаш а ец. Цхьабакъда, колхоза хьайбай боахам хьалха латтачарех ба яцнта дац из. Доадаь доахан доархIаш вахача лаьтта хIара 100 гектара 75 центнер дулх доахах республикерча хьалха латтача боахамашна. Укхаза 30,7 центнер мара даккхац. ХIаьта артела шортта торонаш я йий дикагIа долча вокх боахамий болаш йола результаташ яха. Отчетах лаьца сомам тIайийцар собране, шерда партбюро а хоржар.

И. АУШЕВ.

Сунженски производственни управлене Кирова цIерахча колхоза къахьегамхоша беррига ниц тIабахийтиб хьайбашта кхоачамбалла доакъар Iалашдара. ХIанзалехха 2,5 эзар тонн силос дIаелла яьннай.

Балхаш шерра дIаделадаьд хьажкIаш чуйкача комбайнара. Аьтача гIадамех силос йолл, томар тIехьа дьажкIашта консерваци ю.

Дика боах бу силос кийчъеш механизаторашка Золотарев Петра, Ераш Василе, Гаджев Нааь, кхычар.

Сурта тIа: силоса хьажкIаш чуэцаш латт.

Д. Васильева сурт.

КАНДИДАТАЦА ВIАШАГIКХЕТАР

Укх деношка Пролетбата цIерахча культура ЦIагIа г. Грозне Старопромысловски района мехкдаьттахой, болхлой, гIулакхера нах шоай СССР-а Лакхехьарча Совета депутата кандидатална оттаьача Алексей Александрович Волошинца вIашагIкхийтта хилар.

Гулбеннача наха дикача сагах, Грозненски нефтемаслозавода воккхагIа волча операторах А. А. Волошинах лаьца къамаьл дир кандидата доверении волча Старогрозненски района мехкдаьтта доккхача гаьнарча участка начальника Р. М. Хачатурова. Райна харжаркой тIаьхех цо вов. Волошина кандидатура хьаллаца а а цуьна шоай голосаш дIалара а.

Цул тIехьагIа къамаьлаш даьча «Старогрозненефта» НПУ инженера Н. Вологинас, мехкдаьтта доаккхача оператора СССР Лакхехьарча Совета депутата М. Магомадова, № 10 йолча школа хьехархочо Р. Климовас, кхычар харжаркой тIахьийкар 27 сентябре хулача хоржамашка СССР Лакхехьарча Совета депутата кандидата А. А. Волошина тIехьа кхадж тассара, дукхха накалаш делар хургволча депутата.

СССР Лакхехьарча Совета депутата кандидата вов. А. А. Волошина доккха баркал аьлар гулбеннарашта шийх цар ноитта боккха тешам боларах, хош делар харжархоша шийна денна наказаш цо депутат хиннача тIехьагIа кхоачашдара низ а ха а кхо ца е.

А. ТИЩЕНКО.

Совъяха хьайбай продукташ

Хьалха латтача боахамаша, хьайбай боахама мастераша дикка опыт Iоаьй доахан лелабаран хьайбай продукташ дукхагIа яьраш. Хьаашарга вай, масала, № 1 йола шурий совхоз. Укх дIабахача барзI бетта цу боахамо тIара Iаттагара 1787 килограмм йоакхаш шура аьккхай. Шера пачхьалкхенга шура йоххара план 20 сентябре кхачачаьца 83 процент кхоачашъяьй совхозо. Из дукха а дукхагIа я Грозненски управлене вокх совхозий хьоахамел. Шура дукха аьккхай Шелковски управлене «Красный пахарь» яхача, Сунженски управлене Кирова цIерахча, «Победа» яхача колхозий, дукхахча кхыча боахамий доярхаша. Цхьабакъда, цу тайпара боахамаш сел дукха а дац.

Сендухьа да хьалаш цхьатарра доллашехьа а, цхьаболча боахамаша деттача доахан продуктивность лакхъяр. Пачхьалкхенга шура йоххара оттаяь планаш толаме кхоачашъяр а хIаьта вокхар, ахь долаш тIехьа а дусаш. Лаьхенна хьалхашкара шоай декхараш кхоачаш ца дар а.

Хьалха латтача фермий специалисташеи кулгалхошеи денна терко ю хьайбай боахам дегIабоалабара, кIоаргга кхетаду хIара фермера гIулакхаш малагIча хьала фIа за. шортта долаш волча доакъарех, доахана кхетамца гIулакх а деш. пайда эц, хьайбай боахам интенсивно дегIабоалабара программа кхоачашъяр дукха лерттIа къовсам лоаттабу.

Яхы тайпа да гIулакхаш хабарели тIаьхехамели совнагIа практически яхы деш хIама доацаш, тIехьадисача боахамашка. Эггара хьалха из вла доагIа шера план кхоачашъяра республика тIехьеттача Наьсарен, Урус-Мартана, Шелковски управленей дукхача боахамех.

План кхоачашъяра гIулакхаш телха да продукташ яхарех кийчъярен дакъе эррига республиканска итогех 25 процент дIаиоапача Грозненски управлене боахамашка а.

Республикера дукха боахамаш тIехьадисар бахьан долаш шера шура йоххара план 20-ча сентябре кхаччалца 71 процент мара кхоачашъяьи. Цу тIа а укх тIеххьарча хана шура кIезигагIа яцаш я. Цу тайпара гIулакхаш хIара ферме мел эш доакъарaш кийчдарен силос яьттах йоалларен, уж доакъараш доал а дем леладдара, боахама чухьарча гIулакхашка дIаухийта шура дикка кIезигъяра наькъаца цу тайпара гIулакхаш тоаде торонаш йолаш я республика эррига колхозашеи совхозашеи.

КIезига доархIам болаш дац индивидуальни боахамашкара шура эцара гIулакх дикагIа вIаштIехьдоаккхарга. Из болх кхетамца вIаштIехьбоаккхаш хилара хьоккхам гойт шера план 74 процент кхоачашъяьча Советски вайнспоагIе, цхьабакъда, Урус-Мартана районе 46 процент, Наурски районе яхы а кIезигагIа — 25 процент мара кхоачашъяьяц из план.

Укх шера дукха а дукхагIа ловиаш даьгIенашка доахан доажалла колхозашеи совхозашеи.

Доахан дIачуийдоча пунктишка дIачуйеларш дика тоадела деза ха.

Доахана шура совйоакхаргIолаш хьайбашта дулх тIадеттадургдолаш дола гIулакх вIаштIехьдаккхар, пачхьалкхенга шура, дулх, фуаш доахара шера план кхоачашъяр, къахьегаме доахача кердача толамашца Даьхе гIайнгар — республика хьайбаш лелаерий сийнахьа декхар.

ПАЧЧАХЬАЛИХЕНГА ХЬАЙБАЙ ПРОДУКТАШ ЙОХКАРА ШЕРА ПЛАН 1964 ШЕРА 20 СЕНТЯБРЕ КХАЧЧАЛЦА МЕЛ КХОАЧАШЪЯЬЙ ХЬАХЬОКХАШ ЙОЛА

СВОДКА

(Шера план процентаца кийсйича).

	Шура	Дулх	Фуаш	Тха
Сунженски	82	65	95	95
Советски	81	45	65	45
Наурски	78	63	52	78
Ножай-Юрта	75	61	39	38
Грозненски	72	56	94	66
Шелковски	71	79	67	82
Ведана	66	77	51	64
Шаьла	66	59	62	61
Урус-Мартана	62	61	51	67
Наьсарен	61	57	57	69
Эррига республике гIолла	71	62	75	77

ДИКА А ДАРЕГIА А ДОАКЪАР — СВЕКЛА ЛОРДАШ

ШЕНАРА свекла лордаш — дика доакъар. Цун аьша вещество шоатта протеини яшош йола углеводаши йоаккхаш я. Свекла сийнача лордий 10 килограммех дегIах латаш йола 220 грамм протеини доакъарий ши единицаи йоалл. Лордех йоалл кальций, фосфор, шекар, хьоанилаш, витаминаш; доакъарга дилла баьцал эсалагIа яц уж.

Доакъарий единицаш эггара дукхагIа лу свекла лордаша. Протеин дукха йоалл цунах, дегIах латаш йола протеин ялларга диллача клеверал шера эшшагIа яц из. Цхьан гектара тIа дIайийнача шекаро свеклах, нагахьа свекла хIара гектара тIара 200—220 центнер а йоалаш уж хьийкъаьле 200 центнер лордий ала тарлу. Воронежски юртбоахама института лоархIамех, нагахьа санна шекаро свекла лордаш а мечникта а тоха хьажкIий силос доахана аьча хIара Iатте денна бийеенни анIагIа душ йола шура 2,5 килограмм хул.

Свекла лордий доакъара единица эггара дарегIа я, из кийчъярга дIабода мах дуккхаз а кIезигагIа бу клевера а эрий тIаьннача баьцах аьккхача аьла а доакъара единицага бодечул. Льговски селекционни станце деннаш хьахьонх: шекаро свекла лордах оллача силосо 100 доакъара единицага 49 кепиг дода, маша йолча хана свекла лордашка — 22 кепиг, клевера аьлага — 2 сом 22 кепиги, эрий тIаьннача баьцах аьккхача аьлага — 4 сом 88 кепиги, мошача гIадамашна — 1 сом 41 кепиги, вика-хьера аьлага 3 сом 72 кепиги.

Свекла лордаш йоакъе а силос йола а йиш йолаш я. Йоакъачча хана доакъарий диналгэ диллача диноча аьлага дIагIертташ я из, хIаьта цунах дуаькха хьоар — силосзарошеи хьоахарчашеи телача комбиданъедах тоха бошха-дика нампонент я. Свекла лордах дуаьккхача йоахь килограмм хьаарица — 85 доакъара единицан дегIах латаш йолча протеина 7 килограмм. Цхьабакъда, уж лордаш йоакъе вIаштIехьа массаза а даьц. Из ца талхийтоа таьна йоаккхара эггара тешагIа йола способ — из а цунах силос яьттах йоалар.

Хьайбаша шера юкъарча мечча хана а геттара дика ю цун силос. Из тела могаргьа деттача доахана денна бийсанна 20 килограммага кхачачаш 6 беттан тIех ха кьаначо Iасалта 10—15 килограммага кхачачаш.

Массаза йоалар санна йола свеклий лордах йоалла йола силос. Цунах тах 15 — 20 процент нагахь а 40 — 50 процент бул. Дика хуа цхьа даьнъа свекла лордаши цхьа даьнъа фийт чIоагIбалалала гIадамаш а тIехьа чуийца хьажкIаш а йолаш оала силос. Свекла лордаш тIантор кхестача силос ааттаргаца ааьте а аьте, гIад а тIехьа аьтача хьажкIашца цхьана силоса Iочуйахи цхьа тIоа лордий цхьа тIоа хьажкIийи а балаш.

Нагахьа санна шекаро свекла чуэдараш «СКЕМ-3», «СКЕМ-3Г», «НН-3» яха комбайнаш хуле, лордашца цхьана 2—3 сантиметр кхелаэ свекла бортилгаш а тедаргдолаш кийсъе эза. Из бахьан долаш шекаро кIезигагIа доакхоргдец, хIана аьлча, свекла дерригача дезалах 6—8 процент лоацаш долча свекла бортилгах шоза кIезигагIа доала шекар ежаелех шекаш доалалучул. Цхьабакъда, дIаньеташ дола шекар мазал кIезигда йиш я тIехьагIа кулгаца оалаш цIенъече хана, хIаьта цул совгIа, тIагIоллара хьахоададьча доакхьана хул дукхагIа йола лордаш — уж хьагульен атен эттагIа я.

Укх шера шекаро свекла чуэцача хана шерра пайда эцаргба «КС-3» яхача комбайнех. Цар йиш хулийт лордаш цIенагIа чуэца. Тха института йоадашехьа а лордаш хьинхергIолаш кийчъяь «КС-3» яха комбайн. Оалаш лехо гIалла тедергдолаш долаш урс. Лордаш даьттах дикагIа цIенъяри тIехьайийнзча телешка тIа уж дикагIа тIайеттари духьа 1200 миллиметр йIаьхаьй транспортер. Лордаш чуэгга бункер дIаньенхой. Юхейнташ эза ала пуржина хьалхалера тrес теха йола, бункер аьлца юкина доакъари сахьери ши йиат мекк. Тракторни телешка комбайна керттерча рамак дIатоес оаха.

Хьатийда лордаш йIаьхьача транспортера тIа йолх, цига даьттах Iацiен а йийа «2-ПТС-4» яхача тракторни телешка чу йолх. Гьимирга хьажих шечка телешка хила эза.

ХIара болхбер этта хьаьа йиш йолаш я приспособлени. Цу гIулакха эш:

болт-сабора 45х45	— 45 кг
турба 1,1/4	— 15 кг
вала 40х40	— 5 кг
листах дола эшш	— 5 кг
транспортера зIы	— 4,8 м
швеллер № 10	— 4 м
горга болат	— 10 кг

Списать деча машинех дикха йиш я из эррига материал. Приспособлени кийчъярга 21 сахьат ха йода.

Цхьаьдола дайъа свекла «СКН-2А» яхача лордаш комбайнашца чуэцаргья уж шера. Лордаш гуйъеш цар. Свекла цар ца чуэцача хана лордаш дикахой гуйнаш а деш дIаухийттав, цул тIехьагIа автомашинаш тIа е тракторни телешка тIа йоттуш «ПГ-0,5» яхача погрузчикаца.

Свекла лордаш — дерегIча шекаро деттъярийна йоакха тIехьаш я. Аьхка фабрикаш гIулакхашта лаьрхIа дIайийнача керттерча заводашка шекаро свекла чуэцаргья цхьа миллион гектар совгIа. Нагахьа санна хIара гектара тIара 100 центнер лордаш йоахаш хьийча, цунах а хургьа мел денна доакъарий 10 миллион тонн, а ши миллион тонн доакъарий единица.

В. ЯЦЕНКО, Эррига союзни шекаро свеклаш шекаро Iилма-техникан института директор;
Д. БУХТОЯРОВ, Н. САЛМАНОВ, Iилма болхлой.
пос. Рамонь,
Воронежски область.

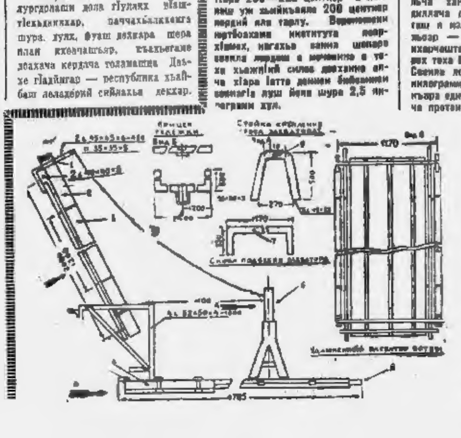

ТАМАШИЙНА КЕРДАДАРАШ

УЛЬТРАЗВУК — ЧХЬАГIАР ДОАККХАЧА

ДУККХА бlаьшераш хьалха хьахиннай чхьагlар даккхаре искусство. Хlанзарча техническе прогресса хайра керда хlама юкъедаьхадац цу къамарча ремесланы. Хьалха санна чхьагlар доаккхаш бетташ, шераш доах хlанз а. Дукха ца доаю чхьагlара кхера дlабоаккхаши чхьагlар сийрдадоаккхаши. Цу балха ультразвукови колебанеш юкъеяхьа лаьрхlар Одесски политехнически института чхьагlар заводаца.

Кердача технологех магнитострикционни излучателаш чубохкача стандартни аппаратура-ахротефершкарча чхьагlара ультразвукаца lотlкъам бу. Сахача тайпара кристаллизаци а хиле юхебода чхьагlара кхера. Из процесс цхьан сахьата ах сахьата—шиъ сахьата чаккхваъ, хlаьта хьалхагlа ялх-итт ди-бийса эшар цу гlуллакха.

Меллашха бохьа деш сийрда доаккхар хьалха чхьагlар. Цуьна кlираш, бетташ дlабоакхар. Ультразвука шоаттаэ иттазза лоацъяьй из ха. Цул совгlа чхьагlар дохьде а дезац.

Цул тlехьагlа арахьккха тоаьй керда метод, хlанз кристаллизаци яр а чхьагlар сийрда даккхар а цхьана ду. Цу операцешка дlабода ха 70-зза лоацъяьй, хlаьта цу процесса бокъонца автоматизаци е торо а хиннай. Дукхазза яьча дегустацеша хьахьекхад чхьагlар доаккхара процесса интенсификаци яро цун чам толга ца боллa.

Кхачан промышленноста дукхагlа доакъошка пайда ядерба ультразвуках, масала, сокаш хьоеча а эцат. Завода хьалашка тохнамаш даьчул тlехьагlа промышленноста могаьй из метод Черноморски совнархоза.

Александр ЧЕРНЫШЕВ, (АПН).

КАБУЦА ДАРБА ДУ

ВАЙ юецарьяр массанехьа дlаюеш бола кlай кабуц я. Цо, хетаргахьа, хирургически урса кlалхара боахарба желудкаи двенадцатиперстни чурашта ша санна кхерама лазараш бола нах.

Новкъа даlе а, кхаь дийнахьа мара ца талхаш латтац кабуца сок, цул тlехьагlа мистлу из.

Дарбаи ароматически баьцовlай Ерригсоюзни lилма-тохкама института (ВИЛАР) сотрудникашта дагадехар кабуца башха-дика свойстваш дукххача хана талхарбоаца хlама де. Керда кабуц маллагlча хана нийс мичалу, къастта мехка къилбаседа районашка. Кабуца ерриге дарбане свойстваш а йолаш сокех порошок яккхара технологи кийчйир институто. Цамогаш волчоа дарба дара лораште хетачох, тхьаьи бархl дийнахьа хlара ден цхьаьнца порошок меле ша упакочо, из курс шу дальча юха а еш. Ах пела хий теха порошок редиска бар санна чам болаш я.

Дарба хlана доал кабуцах? Бийдача коартолацаргул шозттазза иттаза дукхагlа ассорбален я кlайча кабуцаца, хlаьта баьццарча салатацаргул — ши бlаьзза дукхагlа.

Кабуцаца витаминий бlарча «бунет» кораьй lилмахошта. Цунца да алхайтт аминокислота, лизин, метионин, валин, лейцин, треонин, триптофан, кхидараш а.

Кабуцаца «у» аха фактор я даьна хетт lилмахошта («у» — «ульцус» яхача деша хьалхера алап, из да язва яхилга), хlаьта цо лаьена дарба а деъда.

Израиль ТАЙЧЕР. (АПН).

ЭЛЕКТРОХИМЕ

ЦIЕНОШТА «ДАРБА» ДУ

ПЕН ийахаб. Тlехь-тlехьагlа дукхагlа дlа-юха будаш латт. Дохар кхерам болаш да хlанзарча конструкцех хьадаь цlа. Фу хинад укказа — мохк аьааб? Бакъда, цу тайпара сурт эттача ростовски областе мохк мича ба...

Ишта пенаш аалхар макропористи слессови лаьтта хиларца дукъаденна да—тlоададича цхьатара lатаlац из. Цlа лохлу, деформаци хул, хlаьта цхьаьолча хана геттара доха а дох.

Аварийни цlеной фундаменташ чlоагlъяра хьалха хинна методаш хала, техническа чоалхине, дукха ахча дlададаш а яр.

Гlишлошъяра Академе СССР-а архитектурнии Ростовски промышленни гlишлошъяреи проектни lилма-тохкама института группав отдела начальника инженера Акимов Анатоле хьаллхлецa электросиликаце керда метод хьаьйд.

Фундамента кlела лаьтта шоайла цхьаттара юкъе а йолаш лаха lурваш даькe ехи турба чутох. Хьалкара яри ахелагlа яри отрицательни заряд йола электродаш я, шоллагlъяри бьелагlъяри—положительни. Юкъерча кхаь турба чу коача кьзга чудохийт. Из бахьан долаш электрохимическа реакци а хиле яна ца яиаш йола соединенеш хул, хlаьта лаьтта цементаци а ю.

Цу тайпара «аlамаlтайа» лаьтта хих кхереш хилац. Наьахьа санна солянни кислота техача аьшкабетон бахе, хlаьта кердача методаца чlоаlдаь лаьтта кхи а пхиъ-итт процент чlоагlагlа хул. Аварийни цlеноштеи сооруженитеи «дарба» деча юкъейахьа а ца lеш керда дараш хьалдеча а шерра пайда эц электрохимически методах.

Лаьтта текхача а шерра пайда эца бии я электросиликатизаце методах. Коага тайца «тайга» лаьтта такхац.

Антон МИХАЙЛОВ, (АПН).

ДИКАЧА НАХАХ

ДОШО КУЛГАШ

ТХА установке балха тlа хьалха латтачарех ва Губарев Виктор Трофимович. 1947-ча шера город Грознера № 2 йола технически училища а яьккха тха установке балха вера из. Ше венача хьалхарча ценошка дена хьинаре къахьега волавелар оператора гlонча нов. Губарев. Болх бовза гlерташ из хилар кхета а даь, тха установкерча массаболча технолога дика новкъостал дир цуьна, къаьстта дика новкъостал дир цуьна вокхагlвола оператора В. Ширяева.

Дукха ха яалехьа баллах дика кхийтар Виктор. Мехкдаьтта чакхдоаккхача боалхлане лоархlаш йола крекинг-процесс сиха карaерзайир цо. Ши шу доаллашехьа операторалла хьожаву из. Цох кхоачамбац цо. Дlахо къахьега волавелар из технологически процесс lомаяра. Из а сихха вlаштlехьдаьлар цуи. Дика лелабора Виктора организаторски болх а. Из теркал ца деш дисандар. Бригадана кулгалде хьожавир из. Цул тlехьагlа кхыча технологашта хьокхам а луш кхы а дикагlа къахьегар.

Дукхахача хана дена Виктора дага доаллаш дар КПСС членаьла вахар. Дика кийчо йир цо из кхоачашдара. Дага даьллар кхоачашхилар 1958-ча шера.

1951-ча шера тlехдика къахьегаш вола болхло хиларга хьежжа Монгольски Халкъа Республике болх бе хьожаву из. Ший балха опыт дlа а луш дика балхах кхетабаьб цо вежарашха йолча Монгольски Халкъа Республикера дукха болхлой. Ший ха йистехьача тха установке юха балха вера Виктор. Дукха ха ялалехьа вокхагlвола оператор вир цунах. Ше балха веча гlопе балха горвал дика lомаяьй цо технологашта. Цуьна дег тlара баркал яхаш ба хlанз ин. П. Дроголов, А. Колтунов, оператора гlончаш ин. Сарафонов, Потапов, кхыбараш.

Авария хинна е технологически режим телха моттиг хилча, шийна болх дика ховш хиларца, сиха балха юкъера кхоачамбоацар дlадоакх Виктора. Дагара далац сона, цкъа установка заьлени чlоагlа лакхъенна, аппараташ йоахар кхерам болаш гlулакх дар из. lана замах дар из, бензиновни трубопроводе дукха хий lайра. Хих ша бир. Цун бахьан сихха тахна а техха из кхоачамбоацар балха юкъера дlадаьккхар цо.

Цхьа шу дlададахадац Губарев Виктора ятташ рационализаторски предложенеш балха юкъе цо хьош. Цар пачхаьалхена баь пайда эзараш сомаш ба.

Кхы тlа а ший балха гораш лакхъяра дlахо дена лаьрхlар Виктора. Хlанз сайрийнарча техникуме шоллагlча курсе деша вагlа из. Массанахьа а кхоач цуй дошо кулгаш, оал установкерча технологаша. Из да а да ишта. Дапа къопачарца ихетана болх беш, балха опыт дlалуш вуж иа. Уж санна бараш е цуьна нийсбала гlерташ дукха технологаш ба тха установке. Цудухьа уж тlехьарча кхаь шерах цхьа шу дlадахалац шера план тlехкхоачаш ца еш.

Хlанз Октябра сийна вахте а эта итт бетта план ханах хьалха кхоачашъяра хьинар кхо ца веш е цо кулгалду смена.

И. АРОНОВ,

крекинг-завода № 9-10 йолча установка начальник.

СПОРТ

Йистельиннай Нохч-Гlалгlай АССР велосипеда спортах тlо-ньакъа тlа хьалкара моттиг яккхара яхь. Кхаь дийнахьа дlалаьцабар велосипедисташа Гудермесе бода тlо-никъ. Низ барий цlи яккхара яхье оаьнлавар «Спартака» ДСО, «Труда», «Динамо», «Локомотива» 100 гаргга велосипедист. Дукххачар хьахьекхар цига спорта дика говзал. 15 километр дистанце мехкарашта юкъе хьалхара моттиг яьккхар «Динамо» общества велосипедистка Г. Агапсовас. Дика толам баьлар «Спартака» обществерча къонача велосипедиста нов. В. Токара (25 километр велосипед хохкаш маlача нака юкъе хьалхара моттиг).

Тай-тайпарча старте кхалнаха юкъе хьалхара моттиг яьккхар СССР спорта мастера Л. Литвиновас. 20 километр 34 минуташ 36 секундаш хехкар цо велосипед. Чlоагlа къонсам эттар 50 километра велосипед хохкаш маlача нака юкъе. Цига котваьлар «Труд» общества спортсмен С. Левцов (1 сахьат 15 минут 26 секунд). Яхь дlахьоча хьалхарча дийнахьа хьалхара моттиг яьккхар «Спартака» общества.

Шоллагlча дийнахьа хиннача гонкашка дакъа а лаьца хьалхара моттиг яьккхар нов. В. Токара. Цу дийнахьа тlо-ньакъа тlа баьлар СССР спорта мастераш (100 километр) ин. Бутенко, Слепченко, Левцов, Якубов. Финишага еггара хьалхагlа хьаккьчар нов. Слепченко.

Яхьа кхоалагlча дийнахьа «Труд» общества спортсменаша шоллагlа моттиг яьккхар. Яхье хьалхара моттиг яьккхар «Спартака» общества велосипедисташа.

О. НИКОЛАЕВ.

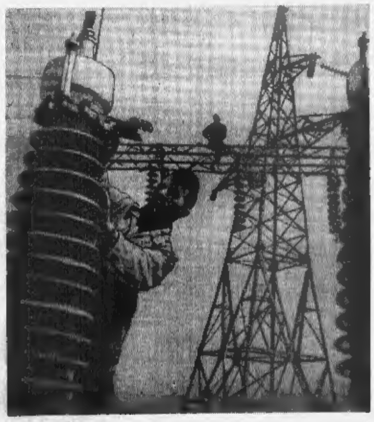

Дагестано хlанз дукха электроэнерги лу Къилбаседа Кавказа. В. И. Ленина цlерахча Чирюртовски ГЭС-а луча итташ миллиардаш киловатт - сахьаташта кастта тlакхетаргья Къилбаседа Кавказе еггара хьалхарча тlера дlакъовлаза йолча «Спутник» яхача гидроэлектростанцера электроэнерги.

Сурта тlа: гlишло хьалъечара дикагlвола монтажник лезгин Р. Агабеков.

Р. Дина сурт. ТАСС фотохроника.

ГОЙТАРА АГИТАЦИ—ЛАКХАЧА БОАРАМЕ

Пропаганда дикагlча средствах цаl я гойтара агитаци. Къаьстта боккхача лоархlаме да пропаганда из форма юртарча культпросветучреждениешка дерггlа вlаштlехьъяккхар. Из гlулакх дика кхетадаь вай республикерча дукххача культпросветучрежденеша.

Гойтара агитаце Ерригроссийски хьажаре дакъа лоацаш яр соакха вай республика. Дукххача культучрежденеша дакъа лаьцар дика плакаташ, стендаш кийчъеча. Массово-политически, lилман-атеистически, юртбоахама темаех яр уж. Йоаггlача бесса, дика кийчъяьяр уж Урус-Мартана, Сунженски, Наурски Шаьла районашкарча дукххача библиотекаша, культура Цlеноша, клубаша. Масала, хьожаргда вай Ачхой-Мартана культура Цlен гойтара агитаце фу дуви. «Лермонтовский» совхоза 1964-ча шера дехкарех лаьца яр «Кердача низаца кердача рубежаш» яха стенд. Ишта дика хьадовзийтар къахьегамхошта хьалхашка латта декхараш кхыйолча стендашо а.

Тай-тайпарча дикача книжкашта пропаганда еш я Шаьла районни библиотека кийчъяь гойтара агитаци. Моттигерча материалех шерра пайда а эцаш кийчъю из библиотека болхлоша. Библиотека заведующе нов. Алякинас айхха бувзам лоаттабу района совхозашца, шерра пропаганда ю юртбоахаме хьалха латтарий опыта. Вай мехка, довзол дехьа, республике хулаш дола кердадараш кастта кхоач юртбоахама къахьегамхошка. Художественно дика кийчдаьдар соахка Ерригроссийски хьажаре шоллагlча туре хьахьекха Шаьла районни библиотека цхьийтта плакат. Чlоагlа шах бирпар — Ерригроссийски хьажаре цхьоллагlча степена диплом делар. Цул совгlа республика гойтара агитаце хьажаре хьалхара моттиг яьккхар.

Ишта дика вlаштlехьбаьккхаб гойтара агитаце болх Наурерча Савельевски клуба, Шелковской района Старогладковски юртарча библиотеке, Ачхой-Мартана, Урус-Мартана районии клубашка, библиотекашка, культура Цlеношка.

Цхьабакъда, хlанз а моттигаш нийслу вай республикерча культпросветучреждений балхаца ювкха кхоачамбоацараш долаш. Цхьадолча культура Цlеношка, клубашка кlезига а колхозийи совхозийи боахамашта юртбоахама продуктивность лакхъяра, боахамаш дегlалара перспективаш ювцаш йола гойтара агитаци. Цхьайолча культура учрежденеша гойтара агитацеца ювцаш диаграммаш, къахьегама овсарле лакхъяра, хьайоаккхача продукцеа дlалодар лохдара накъъеш. Кlезига буоц хьалха латтараш. Масала, Советски районе цlи хезача жа леладечуй Н. Эсмухамбетова хетадаьча плаката керта бар «Н. Эсмухамбетова балха методаш» аьнна. Цхьабакъда, плаката тlа цхьа дош ядадацар балха методах лаьца. Ишта долла плакаташ арахецa йиш яц.

Ала деза цхьадолча плакатех, стендех къахьегамхоша вlалла пайда ца эцалга — цул керттера бахьан да гойтара агитаци вайкаьхьа меттала да хьаьр. Гойтара агитаци шийна хьалхашка латта декхараш дизза кхоачашдеш хила еза.

Республике гойтара агитацеца пропаганда яра болх лакхача боараме дlабахьара дизза даргдоалаш да гойтара агитаце выставкаш а еш районни семинараш-практикумаш чакхъяхар, консультацеш яр. Практически занятеш е эза шрифташ язъе lомабара, темаш харжара, плакаташ дlа-юха нийсле lомабара, ишта кхыдола балхаш дара.

Культура учрежденей болхлой декхар да моттигерча колхозийи совхозийи дехкарийи баццхалоний лоархlаш а бa, партийни организацеца, творчески интеллигенцеца цхьана культура Цlеношка, клубашка, библиотекашка, цlеча уголокашка гойтара агитаце идейно-художественни боарам лакхбе.

Х. БЕРСАНОВ,

Нохч-Гlалгlай культура министерства методкабинета заведующи.

Лермонтови Пятигорски

Хlанз, 15 октябрь — Михаила Юрьевич Лермонтов ваьча дийнахьа дена 150 шу дизар берригача мехка дездеча хана, къаьстта а дукха низ гуллуш я Пятигорскера лермонтовски моттигаш. «Лермонтова цlа» яха музей, поэт дуэле хинна моттиг, хьалха хинна ресторации, Лермонтова грот, Лермонтовски скверe поэта дегlа памятник, — цига а Пятигорскерча кхыча белгалйоалача моттигашка а ух Кавказски минеральни хишка салоlаш, городашка - курорташка бахаш бола дукха нах, хlаьта ишта Ставропольски края юрташкара, лоаллахарча областашкареи автономни республикашкареи нах а.

(«Кавказски здравница»).

ГАЗ ЯРГА ХЬЕЖ

НАЬСАРЕН «Электроинструмент» яхача завода химичча бlаргадайна хургда завода болхлошта хьалдаь дика цlенош. Вахача сага мел эшар цlеношта чуьх дола дика сийрда квартираш я уж. Дика да ца вьлча ала хlама доц цlенаш.

Уж цlенош хьалдина № 11 йолча гlишлошъяра - монтажни управлене. Цо хlанз а хьаллду цlенош. Болх дика барах нахо баркал оал цунна.

Чуьх йоахиш газа пишкаш а йолаш даь цlенош завода болхлошта эггара хьалха довар ца 1962 шера сентябрь бетта. Бакъда газ теххамаца хьачуйилац. Цlенош болхлошта чубаха дlаьлуш оттаьча анта тlа белгалдаьнхадар мехулла чехкагlа газ чуйоллийла вьина.

1963-и 1964-и шерашка СМУ-11 кхы а хьалдаь хlаррача чу 48 квартира йола ши цlаи общежитиа ихо корпусе болхлошта елар. Церна чу а ишта оттаь газа пишкаш я. Лакхахьа , вай дийцачча цlеношка ярам мо мара болх бош яц уж, хlана вьча газ йоацандаь.

Ши шу дlадаьнна завода болхлой газега хьожаш бегlа. Дукха дийцаре цу хьакъехьа. Бакъда дош цхьаьнка хlана доц.

Цу дlахача хана завода легальна болх баь Грознера мазут а дерздаш. Бакъда, мазут дошаца шалхь-кхаь да болх ца беш котельна доаккхаю моттигаш хийнай. Цхьаьза цlи силарнаца йоагаш а нийсдена. Хlаьта lай дlаранддашо электроэнерги оаца а йийн профилактически гlулакхаш де дезаш нийслу. Ишта моттиг оттача къаьстта чlогlа эзар газ, тlаьхха два хlама хьайийда цlи а йоацаш бус бовнаб.

СМУ-11 кулгалхоша «Электроинструмент» яхача завода хьалло лелоарашца цхьана хьажа а хьежа из дош къовтадe а пишкашта хадаша газ хургйолча гlулакх да а деза.

«Электроинструмент» яхача завода болхлоша гlадалларна письмо тlа кулг яздаь цу завода вокхагlа волча инженера-технолога В. ТИМУРЗИЕВА.

Грозне горпищекомбината коллективо чlоагlа сий деш, лоархlаш я кондитер Склярова Любовь Афанасьевна. Цудухьа пищекомбината партийни пачхьалкхен тlахьожама новкъостала йола группа хоржаш эггара хьалха цlи яьккхар нов. Скляровай. Из хlанз председатель я. Цуй группань ворх саг ва. Дика кхоачашду цар шоай декхар. Къахьегама дисциплина телхаелга, лечкъораш дагга дlадаккхара чlоагlа къахьег партийни пачхьалкхен тlахьожама новкъостала йолча группа а цуй кулгалхочо а.

Цхьа, ше балха йолча цхьа лоадаш боацача хlамаша тlехьайдари Кравец Мария. Цу хьахьекха хоам хилча из гlулакх техкар группа, гучадаьлар сигнал нийса хилар. Люба тlа а бийх дийшир группа из дош. Шайгара даьнача тlаlата мукlарло а даь цу тайпара хlама кхы ца де доаш делар Кравеца я. Хlанз бригадин хьалнала къахьегаш я из.

Кондитерски цеха мастер йолча Ковалевас кондитерски изделенина ший бовррамаlа дlа ца а доахкаш къайлагlа lоадаь шекар, патоке, генарий тlомараш. Кхьаьбараш лаьрхlача 900 сом мах болаш хилар. Из гучадаьккхар новкъостала йолча группа. Ковалева комбинатера дlаяьккхай. Ишта къовсам лоаттабу группа закона, дисциплина телхаерашка, харцахьа леларашца.

А. ДОДОВ.

Ю. Плиева сурт.

АХАРХОШТА КУЛЬТУРНИ САЛОlАМ БЕШ

Республика юртбоахама къахьегамхошта чlоагlа кхахь еза Нохч-Гlалгlай культпросветучилища иллеи халкареи кагибхой ансамбла выступленеш. Цунна хьалхле лелаш Кавказа халкъаи преподавательница Чаркезае. Ансамбла юкъе ва 35 дешархо. Цар дика ду Къилбаседа Кавказа халкъий халхарыш, советски а доазол дехьарча а композиторий иллеш доах.

Укх шера ансамбло Шаьла, Урус-Мартана, Наьсарен, Грозненски, кхыйолча а производственни управленей колхозашкеи совхозашкеи 30 концерт еттадьe. Из кест-кеста районашка ахий хул, дlа-ъеха кхувли оаш клуб а йолаш.

К. КОТИК.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

ТIОЙ ДЕТТАШ ТIАИЙЦАР

НЬЮ-ЙОРК, 20 сентябрь. (ТАСС). Цхьан-цхьаццанахьа вlашагlбеттабеннача мальтийцаша ша бетташ санна тlо бийттар Мальта ший лоlам тlа ялар деэдеча баьхвача англичанашта.

Ла-Валеттера (Мальта) Ассошиэйтед Пресса агентства корреспондента беча хоамах, аэродромера городе хьалчубоагlаш Англе королевай мар герцог Эдинбургскийи цуьна уллувра нахи тlахиннача автомашиний кортеж цу тайпара «хьоашал» даьчул тlехьагlа кхыча огlорахьа ласта езаш хилар.

Цхьабакъда, англичанаш бахкара дукхьаа мальтийцаша йолаь демонстрацеш Мальта лейбористски парте штаб-квартирана гаргтарча улица тlа дlахо а хилар. Царна юкъе дакъа лаьцар 4.000 гаргга волча саго.

МАШАР IАЛАШБАРА ГIУЛАКХА

КАРЛОВИ ВАРЫ, 21 сентябрь. (ТАСС). 13 сентябрерa дена 19 сентябре кхаччалца Карлови Варашка хиннача 13-ча Пагуошски конференце материалий лаода тlа ше оттаь заявлени кера теха араяьккхар сеххан массаьлрча Дунен халкъашта юкъерча пагуошски комитето.

Заявлене тlа белгалдаьккхад герз дlадаккхарга лолха нийса наькъаш, дунен халкъашта юкъера кхохкам кlаьдбертбола тlом хиларах бола кхерам кlоайгбертбола, массане юкъара машар lалашбара тlаерзаь дунен халкъашта юкъера соглашенеш кийчъергйола наькъаш. Комитето геттара маькe а диза даргдоалаш а лоархl вlаши тlом бергбоацаш НАТО-и Варшавски договорeи мехкашта юкъе пакт елга.

«Дукхлача огlоракъара НАТО низаш» вlашагlдоккхара проект йитара НАТО мехкий правительстваш тlахьех пагуошски комитето, хlана аьлча, цо сонбоахкх политически кхохкамаш ядерни герз доаржадарах бола кхерамах. Заявлене тlа белгалдоакх, Европана юкъе ядерни герзаш чlоагlдаь лоаттадара хьакъехьара идеяга сихха хьажа дезаш хилар.

Комитето белгалдаьккхад ядерни герз доаржадайтаргдоацa гlулакхаш, цу дакъе ядерни герзан из хьадеш йола материалаш кхыча мехкашка дlатергйоацаш ядерни державаш уж хьийергйоалаш ядерни доаца мехкари декхарийла деш йола соглашенеш яр а долаш.

Заявлене тlа кхы тайпа гlулакхаш чакхдаха а лаьрхlад герз дlадоаккхилга вlашттlехь даккхара, массане а юкъера машар хьаллоацача хана ООН-а эффективность чlоагlъяра, территориальни доазонаш йистерен къовсамаш къоастадеча хана герз юкъедоахилга дlадеккхара.

МАЛЬТА ШИЙ ЛОIАМЕ Я

ЛОНДОН, 21 сентябрь. (ТАСС). Сийсара ах бийса яьнача хана иллюминаце цlеращцеи прожекторий дlаиарашцеи сийрдаьккхача Ла-Валетте lалаьмате дукха вlашагlкхийтта нах а болаш мачта тlа урагlъяхар Мальта цlе-кlай байрах. Цу церемоне хоам бир цхьа бlаьи ах бlаьи шера Англе колони йолаш хьаенен хlана укх сахьата Средиземни форда тlара цун лоархlамера тlема база йолаш юсаш йола ший лоlамера керда пачхаьалкхе хьахиларах. Керда пачхаьалкхе хьахиннилга цу тайпара белгалдаьккхар тlема парадацеи фейерверкацеи.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

СССР—ВОХОРГВОАЦА МАШАРА НОВКЪОСТ

Н. С. Хрущев Японе парламентски делегацеца даьча къамаьлах дунен общественносто яздер

Новкъоста Н. С. Хрущева Японе парламентски делегацеца даь къамаьла дунен прогрессивни общественносто теркам тlабохийташ а могадеш е да.

СОФИЯ. Дерригача болгарски центральни газеташа эггара дикагlа бlаргагургдолча моттигашка хета тох Советски правительствана керте латтача Н. С. Хрущева японски парламентарийца даь къамаьл. «Термоядерни тlом хьалхьебар изатаме довца гlулакх да»,— белгалдоаких «Работническо дело» яхача газето керте даьча йоазон тlа. «СССР — вохоргвоаца машара новкъост» аьнна дикийча апалаца керте даьча йоазона кlаг кера техад «Земеделско знаме» яхача газето Н. С. Хрущева японски парламентарийца даь къамаьл.

БУДАПЕШТ. Венгерски къахьегамхоша радиоэ хинна тlаийцар кепа теха арадаьнхаш радио чу гlолла кlадошш хинна Н. С. Хрущева Японе парламентски делегацеца даь къамаьл.

Из къамаьл дача хана Советски правительствана керте латтача дийцар Советски Союза ядерни низах, дунен халкъашта юкъерча лоархlамегlарча проблемах, ший мехка тlом хьашт ца хиларах, кхаш белгалдоах «Непсабадшаг». Цу къамаьла хьадаь керте даьча йоазонца газето дикийча апалаца язду: «Дунен тlемо е катапе а, е торо а кхьачъяц агрессорашта».

ПРАГА. СССР Министрий Совета Председатела Н. С. Хрущева Японе парламентски делегацеца даьча къамаьла йоаза тешт кепа техай «Руде право» яхача газето.

Газето йоах, Советски правительствана керте латтача цlаьхха а белгалдаьккхар, Советски Союза тlом хьашт ца хилар, машар бахьан долаш, хlанзарчеи хьатахкхургйолчеи пополеней кралера ахкар lалацдар дукха чlоагlа къовсан лоаттайин из хилар.

Вокх пражски газеташа Н. С. Хрущева къамаьла извлеченеш кепа техай, территориальни доазон тlаран къамаьла машара новкъаца къоастадара хьаньехьарча советски предложеней лоархlам боних хилар белгал е доаккхаш.

Халахета доагlаш да, язду «Праца» яхача газето, китайски кулгалхой политика милитаристически державашта аттуо болаши дукъьал царна новкъостал деши хилар. Дерригa прогрессивни низаш вlашагlа е литтaлуш хlара дунен халкъашта юкъера форум массаза хул, лоархlамерча дунен халкъашта юкъерча проблемашта обструкцеш уттаю китайски аналаша. Китайски Халкъа Республике кулгалхоша лелачча гlулакхаша империалистийна дукхьарча низий цхьаьнагlа чlоагlъяра, хlаьта империалисташа, эггара хьалхагlа вlашагlкхийттача Штатий империалисташа, из де ду.

ВАРШАВА. «Вай поэзи — машара дахкара», «Цхьаькиа ег хlалавбарх латтац саго моза», «Массанена а цхьатара кхерам ба тlемо» — керте даь цу тайпара йоазош а долаш хьалхарча огlом тlа кепа техай дерригача польски газеташа ших. Н. С. Хрущева японски парламентарийца даьча къамаьла шерра извлеченеш.

БУХАРЕСТ. «Японски халкъашара гlулакхах айтаргlа йолаш дов Советски Союза» аьнна керте даьча йоазона кlаш кепа техай «Скынтейя» яхача румынски газето Н. С. Хрущева японски парламентски делегаце членашца даьча къамаьла извлеченеш. Газето доллаьу ядерни тlемо хинамеи барча наькъа вахара бониха кхерам тlатасеши хилара хьакъехьа, доазон тlара хьовсамаш машара наькъаца мара ца къоастадеш эггаргг ца такара хьакъехьа Н. С. Хрущева дийца доакха.

Ладувгlа

РАДИО: 6.30 — юрта боахача болхлошта передача (гlалгlай меттала); 6.45 — ицараш; 7.10 — «Грозненский рабочий» «Комсомольское племя» газетий оагlонаш тlара; 8.15 — «Сердало» газета оагlонаш тlара; 8.25 — «Позадаргий пьесаш; 8.45 — «Къона тlехье» яха передача (эрсий меттала);

16.05 — дунен гонахьа музыкальни никъ бенг; 16.30 — керда хоамаш (гlалгlай меттала); 16.45 — «Хьалхарча Интернационала бlаь шу дизарга» яха беседа (гlалгlай меттала); 17.00 — lилма атеизмана йола радиолектори (эрсий меттала); 17.15 — «Къона» яха передача (эрсий меттала); 17.30 — керда хоамаш (эрсий меттала); 17.45 — передача (нохчий меттала); 18.20 — керда хоамаш (нохчий меттала); 18.35 — нохч-гlалгlай безама иллеш.

Хьажа

ТЕЛЕВИДЕНИ: 18.25 — телевизионни кердадараш (гlалгlай меттала); 18.35 — «Юрти нахи» яха передача (нохчий меттала); 19.05 — «Заводо болар сиxду» — репортаж (гlалгlай меттала); 19.15 — киножурнал; 19.25 — «Гlабаш, лай, lадатеш» яха кагирхошта йола передача (гlалгlай меттала); 19.35 — Нохч-Гlалгlайчен геологически историех йола беседа; 19.50 — «Тха город» яха кинонекъ бара клуб; 20.55 — «Баьццара уизаре хlама» яха телевизионни фильм (5 сери).

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Цlеча фронтовикий урам, 10. Телефонаш: редактора зам.—2-07-61; бехктохама секретаря — 2-45-48; промышленни, юртбоахамеи, письмой отделий— 2-25-73.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Красных фронтовиков, 10. Телефоны: зам. редактора — 2-07-61; ответственного секретаря — 2-45-48; отделов партийной жизни, промышленного, сельскохозяйственного и писем—2-25-73.

«Грозненский рабочий» издательства типография. Республиканская.

Типография из-ва «Грозненский рабочий». Проспект Революции.

СО0000 Заказ № 5800.